

142207

26
1866

Г Р У З И Н С К И Й

ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ.

1866.

О К Т Я Б Р Ъ .

Г О Д Ъ Т Р Е Т И Й .

ს ა მ ა რ თ უ ბ ლ ო ს

ს ა ს უ ლ ი ე რ ო მ ა ს ა რ ე ბ ე ზ ი .

გ კ ტ ო მ ბ ე რ ი .

ჩ ე ღ ვ წ .

წ ე ლ ი წ ა დ ი მ ე ს ა მ ე .

Т И Ф Л И С Ъ .

ВЪ ТИПОГРАФИИ МЕЛИКОВА и К^о.

ПОДПИСКА НА „ГРУЗИНСКІЙ
ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ“

на 1866-67 годъ.

Журналь „Грузинскій Дух. Вѣстникъ“, издается съ 1-го іюля 1864 г., по утвержденной Св. Синодомъ программѣ. Мѣсячная книжка заключаетъ въ себѣ отъ 4-хъ до 5-ти печатныхъ листовъ, вмѣстѣ съ „Русскими Прибавленіями“; а сіи послѣднія—не менѣе одного листа.

Подписная цѣна за годовое изданіе журнала: съ доставкою на домъ и пересылкою во всѣ города 5 р. за 12 книжекъ, вмѣстѣ съ „Прибавленіями“, на русск. яз.; безъ доставки же и пересылки 4 р.; „Прибавленія“ (для особо подписывающихся) въ Закавказскомъ краѣ 1 р., а внѣ его—1 р. 50 к. с. По сей же цѣнѣ можно получать остающіеся въ маломъ числѣ экземпляры журнала за прошедшіе годы.

Подписка принимается въ редакціи сего журнала, въ квартирѣ редактора, подъ горою св. Давида, и въ канцеляріи правленія тифлисской дух. семинаріи, на имя профессора семинаріи, священника *Г. Хелидзе*.

ეოველივე მოგვენიჭოს ჩუენ (რომ. თ. 8. მუხ. 32).
ეოველი მოგვენიჭოს, ესე იგი, მოგვეცემა ცოდუ-
თა და განახლება სულისა, სიმშვიდე და სიხარული,
ცხოვრება და უკუდავება, დიდება და ნეტარება, საუ-
კუნო და უმწუჭრვალესი ზიარება მისთანა და წმი-
დისა სულისათანა. ამის-თჳსვე თუთ მაცხოვარი, მსუ-
რველი განწყობად ჩუენდა ამა ცხოველს-მყოფელისა
საიდუმლოდსადმი, იტყვის: იქმოდეთ ნუ საზრდელსა
წარსაწყედელსა, არამედ საზრდელსა, რომელი ჰკი-
ღეს ცხოვრებად საუკუნოდ, რომელი ძემან კაცისამან
მოგცეს თქუენ, რამეთუ ამას მამამან დაჰბეჭდა ღმე-
რთმან (იოან. თ. 6. მუხ. 27.) და ესრეთ მივსწუ-
დებით რა კერძოდ, შემწეობათა საღმრთოდსა განც-
ხადებისათა და კელთ-მძღუანელებითა წმიდათა მამა-
თასა, თუ რაოდენ საჭირო და საცხოვნებელ-არს
ზიარეოფა საღმრთოთა ნიჭთა და სისხლსა ქრისტე-
სთა, ჩუენ თანამდებ-ვართ, ვსთქუათ სიტყვითა წმი-
დისა კასსიანესითა, ეოველსა ჟამსა განფენად მამისა
მიმართ ზეცათასა ვედრებისა, რათა ღირს-კუყო-
ფდეს ჩუენ, შეძლებისა-მებრ ხშირადვე, ღირსად ზია-

რებასა ამა უწმიდესთა ნიჭთა, და რათა მიღებითაცა და შთავგონებითაცა მათითა განამტკიცებდეს გულსა შინაგანისა კაცისა ჩუქნისასა.

III) ხორციელნი საჭიროებანი.

ხოლო რად შეეხების ჰურსა ნივთიერსა გინა ხორციელსა, მოწყალებითი ჩუქნითჲს მსრუნველობა მაცხოვრისა ძალისაჲმებრ ამა თხოვისა მოცემულისა მის მიერ ლოცვისასა შთავგონებს ჩუქნ განმორებად ნამეტნავისა ზრუნვისაგან ქუჭენიერთა კეთილთაჲთჲს და მოძღობებისაგან განცხროძისა, ხოლო ამითი გვახწავებს ჩუქნ, რათა ყოველნი სურვილნი ჩუქნნი შესახებელად ხორციელებრივისა სიცოცხლისა განვსა-ზღვროთ ერთითა მხოლოდ დღიურითა სასრდელითა. თანახმად მაცხოვრის მოძღურებისა ჯერ არს თხოვად არს უძეტეს, ვითარ არსობითისა ჰურისა, ესე იგი, მხოლოდ საჭიროდსა სასრდელისა და საჭიროდსა ცხოვრებისაჲთჲს სამოსელისა და საცხოვრებელისა (ინილ. ვრაც. კატეხ. გამოც. უწმი. სინოდისაჲმებრ, მეოთხისა თხოვისაჲთჲს საუფლო ლოცვისა), და უკეთუ ესე საჭირო მოგვეცემა ჩუქნ, მა-

შინ უნდა ვიუქნეთ კმაყოფილნი (ა ტიმ. თ. 6. მუხ. 8), და არაოდეს უოუად ხორცთა ზრახვისა გულისა თქმელ (რომ. თ. 8. მუხ. 14).

სწავლა მისთვის წმიდისა იოანე ოქროპირისა.

წმიდა იოანე ოქროპირი, განმარტებს რა აწმდგომისა თხოვასა საუფლოს ღოცვისა, იტყვის ესრეთ: „ვინაჲდგან იესო ქრისტე მოსცემდა სწავლასა თვისსა კაცთა, რომელნიცა შემოსილარიან ხორცითა, რომელნი ემსახურებიან სჯულსა ბუნებისასა და არა ძალუძსთ ქონად ანგელოსთ შესაბამისა, უვნებელობისა, ამისთვის თუძცა კიდევ ბრძანებს წინარესა თხოვასა შინა, რათა კაცნიცა აღასრულებდენ ქუჭყანასა ზედა ბრძანებათა მისთა, ეგრეთვე, ვითარცა აღასრულებენ ანგელოსნი ცათა შინა; გარნა აწმდომისა თხოვასა შინა იწენარებს უძლურებასა ჩუჭუნისა ბუნებისასა, ვითარცა ესრეთ მეტეჭული: მე ვითხოვ თქუჭუნგან სისრულესა ცხოვრებისასა ანგელოსთა სწორსა, გარნა არა უვნებელობასა; ამაღრომელ არ მიგიძვებს თქუჭუნ თვისება ბუნებისა თქუჭუნისა, რათა შეიქმნეთ უვნებელ, ვინაჲდგან ითხოვს

იგი საჭიროსა საზრდელსა. შენიძნე უკუწ, რომელ
სახორციელოთაცა შინა საჭიროებათა იესო ქრისტე
გვასწავებს ჩუწნ დაცუად არა მცირისა სულიერობისა;
ვინაძღვან არ გვიბრძანა ვედრებად არცა ქონებისა-
თუ, არცა სიტკბობებათათუ, არცა მრავალ-ფასთა
სამოსელთათუ, არცა სხვსა-თუ მსგავსისა მისისა,
არამედ მხოლოდ ზურისა-თუ, და ზურისა-თუ დღიუ-
რისა, რათა ჩუწნ არა ვზრუნვიდეთ ხვალინდელისა
დღისა-თუ; ამის-თუ სიტყუასა ზედა ზური დაჭრთო
არსობისა, ესე იგი, დღიურისა. მასთანავე ამა სიტყ-
ვითაცა კიდევ არ გაათავა, არამედ დაუმატა სხუაცა
იგი: დღეს, რათა ჩუწნ არას გზით არ განუსვენე-
ბელ ვჭეოფდეთ თავთა თუსთა ზრუნვათა შემდგომისა
დღისათუ. ჭეშმარიტად, უკეთუ არ ვიცით, ვიცოც-
ხლებთ ხვალინდელისა დღედმდინ თუ არა; მაშა რად
უნდა ვზრუნვიდეთცა მისთუ? ამავე საგანსა იესო
ქრისტე, სხუთაცა მრავალ-გუარითა სახითა განმარ-
ტებს რა, საზოგადოდ გვამცნებს ჩუწნ მეტეუწლი:
ნუ ზრუნავთ ხვალისათუ (მატთ. თ. 6. მუხ.
34). მაშა სადამე მას ნებავს გვეოს ჩუწნ თავის-

უფალ ეოვლისაგან ქუჭენიერისა, რათა ჩუწნ ხორცი-
ელსა ბუნებასა ჩუწნსა დაუთმოთ იმოდენი, რაოდენ-
საცა განკიდური საჭიროება მოითხოვს“ (იხილ. საუ-
ბარი 19. სახარე. ზედა მატყესა წმიდისა იოანე
ოქროზირისასა).

ძალისამებრ ამჲ მეთხისა თხოვისა კუჭლად რადხათუხ ჯერად
ვედრებად?

შესახებულად მეთხისა თხოვისა უნდა შევნიშ-
ნოთ კვალად შემდგომი:

1.) ვითხოვთ რა ჩუწნთუხ მამისაგან ზეცათასა
არსობითსა ზურსა, ჩუწნ უნდა გამოვითხოვოთ ეგრე-
თვე წმიდაცა მისი კურთხევა ნაშრომთა ზედა ოფლითა
ზირისა ჩუწნისათა, რომელთა-მიერ თუთვე მან კვა-
მცნო მოჩეწა არსობითისა ზურისა (შექ. თ. 3.
მუხ. 9).

2.) შემდგომ მიღებისა მხოლოდსაგან მოძვე-
მელისა კეთილთასა ეოვლისა საჭიროდსა აწმდგომი-
სა ცხოვრებისა-თუხ, ჩუწნ მოვალენი ვართ ვევედრ-
ნეთ მას მისთუსაცა, რათამცა მან არ დაგვიტეოს
თანა-შეწევნად ჩუწნდა თუსითა მადლითა საცხოვნე-

ბელსაცა შინა მოხმარებასა მიღებულისასა, ესე იგი, მოხმარებასა შინა თანახმად წმიდისა მისისა ნებისა, სადიდებულად ეოვლად-წმიდისა სახელისა მისისა, და სასარგებლოდ მოუჭასთა.

3) უკეთუ ზოგჯერ თუთ ღმერთი, გამოუკვლეველთა მსჯავრთაძებრ თუთა, გარდამოკვილენს ჩუწნ უმეტეს მისა, რადცა საჭირო არს დასაცვლელად სიცოცხლისა ჩუწნისა: მაშინ ესრეთსა შემთხვევასა შინა ჩუწნ თანამდებ ვართ ვმადლობდეთ მას, ხოლო უკეთუ არ მოგვცემს საჭიროზედ მოძებრულსა; მაშინ ჩუწნ არ უნდა ვზრუნვიდეთ მისთჳს (ინილ. ვრც. კატეხ. გამოც. უწმ. სიოდისა-ძიერ მეოთხისა თხოვისა-თჳს).

4). თუძცა აწ-მდგომსა თხოვასა შინა ერთითა სიტყვითა: ჰური, გვეძცნების ჩუწნ ვითხოვოთ ღმერთისაგან სულიერნიცა და ხორციელნიცა კეთილნი, გარნა ჰირჩუწლნი ჩუწნ უნდა გვსურდნენ და ვითხოვოთ ლოცვასა შინა სრულიად უპირობოდ, ესე იგი, ეოველსა შინა შემთხვევასა და ეოველსა შინა მდგომარეობასა ჩუწნსა: ამისთჳს რომელ თუთ ღმე-

რომან, რომელსა ნებაჲს, რათამცა ეოველნი კაცნი
სცხონდენ (ა ტიმ. თ. 2. მუხ. 4.), უპირობოდ აღ-
გვითქუა გარდამოვლინება მათი მთხოველთადმი;
თუთ კეთილნიცა ესე არიან ისრეთისა თჳსებისანი,
რომელ სასარგებლო და საჭირო არიან აწმდგომსა-
ცა ცხოვრებისა-თჳს და მოსაპოვებელადცა საუკუნოდ-
სა ცხოვრებისა. ხოლო უკანასკნელნი, ანუ ქუჭენი-
ერნი კეთილნი „ჩუჭნ უნდა ვითხოვოთ არა სხუა-
გუარ, თუ არ უწუებულთა პირობებთა.

პირობანი ლოცუასა შინა ქუჭენიერთა კეთილთა-თჳს.

თხოვასა შინა ღუთისაგან ქუჭენიერთა კეთილ-
თა ჩუჭნ უნდა დავიცუათ შემდგომნი პირობანი:

1.) უნდა ვითხოვოთ ესე კეთილნი ისე, რომ
იგინი არ აბრკოლებდნენ ცხოვნებასა სულისა ჩუჭ-
ნისასა; რამეთუ რა სარგებლობა არს კაცისა, უკმ-
თუ შეიძინოს სოფელი ესე ეოველი, და სული თჳ-
სი იხდვიოს (მარკო. თ. 8. მუხ. 36). ამა მიზე-
ზისა-გამო ჩუჭნ არ უნდა ვითხოვოთ ღუთისაგან
ღრობითი თჳნიერ მიმართვისა საუკუნოდსადმი.

2.) ჟამსა ლოცვისასა ქუჭენიერთა კეთილთა-

თუ ჩუწნ თანამდებ-ვართ აღსრულება თხოვთა
ჩუწნთა მიუანდოთ მარადის ნებასა ღუთისასა, იმა
ჯასრითა, რომელ ღმერთმან ჩუწნზედ უძობესად
უწყის არა მხოლოდ ისა, რომ სასარგებლო არიან
ჩუწნთუხ კეთილნი იგი, რომელთა-თუხ ჩუწნ ვეკედ-
რებით, თუ არა, არამედ ისიცა თუ, ვითარ და
ოდეს უძობეს-არს რომ მოგვცეს ჩუწნ ივინი;
და რომელ ღმერთი გარდა მისა შემძლებელ-არს უფ-
როს ყოვლისა ყოფად უმეტეს, რომელსა იგი ვით-
ხოვოთ, გინა თუ ვსცნობთ, ძალისა მისებრ შეწევნასა
ჩუწნ შორის (ეფეს. თ. 3. მუხ. 20). (განსაზღუქრე-
ბა, თუ რად არიან სულიერნი, და რად არიან ქუწ-
ენიერნი კეთილნი ჩვენებულ-არს ზემოთ მუხლსა
შინა მოწოდებისათუხ საუფლოს ღოცვისა).

თავი მერვე.

მხუთისა თხოვისათჳს:

„და მოძიებენ ჩუენ თანანადები ჩუენნი, ვითარცა ჩუენ მიუტევეთ თანამდებთა მათ ჩუენთა“.

შესწორება ტექსტისა, ანუ ნამდვილ სიტუა-
ბისა, ამა თხოვისა ორთა მახარებელთა-თანა.

რათა ნამდვილად გულის-ხმა-უჭეოთ, თუ რასა
ნიშნავს აწ-მდგომისა თხოვისა შინა სიტუა-
ციანი; ამის-თჳს, რადგანაც ლოცუა უფლისა გარდა-
მოცემულ-არს ორთა მახარებელთა მიერ, უნდა შემოწ-
მდეს თუ ვითარ გამოხატულ-არს ესე თხოვა წმი-
დასა სახარებასა შინა მატეხსა, და ვითარ წმიდასა
შინა სახარებასა ლუკასსა. მახარებელი მატეხ იტ-
ყვის: „მოძიებენ ჩუენ თანანადები ჩუენნი“ (მატ.
თ. 6. მუხ. 12); ხოლო მახარებელი ლუკა: „მოძიე-

ვენ ჩუწნ ცოდუანი ჩუწნნი“ (ლუკა. თ. 11. მუხ. 4.). სიტუუანი თანანადებნი და ცოდუა, ერთი მეორეს განმარტებენ. თანანადები არს ესრეთი ვალდებულება, რომლისა აღუსრულებლობა წინააღმდეგისა სჯულისა, და ამისთვის შეადგენს ცოდუასა. ხოლო წინააღმდეგ ცოდუა არს დარღვევა მისი, რადსა აღსრულებისათვის სძევს კაცსა ზედა სჯულიერი მოვალეობა, ანუ სხუწბრ: ცოდუა არს აღსრულებლობა სჯულიერისა მოვალეობისა. და ესრეთ სახელითა თანანადებთათა იკულისხმებიან ცოდუანი ჩუწნნი, რომელთა მიერ ჩუწნა ვართ მოვალენი წინაჲე მამისა ზეცათასა.

რომლისა ჭარბით ვიწოდებით ჩუწნ მოვალეობად წინაჲე ღუთისა?

ჩუწნ უოველნი ვართ გამოუთქმელად მოვალენი ზეცათა მამისანი; რამეთუ მისგან მივიღებთ მეოფობასა და სიცოცხლესა, ძალთა ხორციელთა და ნიჭთა სულიერთა, საზრდელსა და სამოსელსა, განმარტლებასა და ცხოვნებასა, აღთქმასა საუკუნოდსა დიდებისა და ნეტარებისასა. მასთანავე, რადგანაც მივიღებთ უოველსა ამას თუნიერ უოველთა ნამსახუ-

რებათა ჩუწნის მხრით; მისთვის არცა შეგვიძლიან
რომ ღირსად გარდაუხადოთ ყოველი მოძვედელსა
კეთილთასა. უსასღურო კაცთ-მოუჭარება მაძისა სე-
ცათასა არცა ითხოვს ჩუწნ უძლურთა ქმნულებათა-
გან მისთა ესრეთსა გარდახდასა; გარნა მრავლისა-
თვის, გარდამოვლენილისა სასარგებლოდ ჩუწნდა ყო-
ვლად-უხვისა მარჯუწნისაგან მისისა, იგი ითხოვს
ჩუწნგან მხოლოდ მცირესა, აურაცხელთა და გამო-
უთქმელთა ნიჭთათვის თვისთა, იგი დასდებს ჩუწნ სე-
და უღელსა ტკბილსა და ტვრისა სუბუქსა (მატთ.
თ. 11. მუხ. 30.), რომელიცა მდგომარეობს აღსრუ-
ლებასა შინა წმიდისა ნებისა მისისა, რომელიცა
განცხადებულ-არს საღმრთოსა სჯულსა შინა, — რაჲცა
შეადგენს მხოლოსა მოვალეობასა ჩუწნსა წინაშე
უფლისა ჩუწნისა, ვითარცა მოვალეობა არს თვთ
საღმრთო. და რადგანაც არ შეგვიძლიან ღირსად
მადლობის მიცემა კეთილის-ყოფელისადმი ჩუწნისა
ღუთისა ყოვლისავე-თვის, რაჲცა მოგვეცემის ჩუწნ
მის მიერ; მისთვის ყოვლითა კულს-მოდგინებითა
და სამხადისათა, მოვალენი ვართ დავემორჩილებით

მანცა ეოველსა შინა წმიდასა ნებასა მისსა და სჯუ-
ლსა. ხოლო უკეთუ ამასცა არა აღვასრულებთ, მა-
შინ დაუშობით მოვალებად წინაშე მისისა მართლ-
მსაჯულებისა (ინილ. ვრც. ქრისტ. კატეხიზმო
გამოცემ. უწმ. სინოდისა მიერ, მეხუთისა თხოვისა
თვს.), ანუ სხუწბრ: დაუშობით ბრალეულებად გინა
ცოდვილებად წინაშე მისა.

თხოვა მოტევებისათვის ცოდუათა არს საჭირო გუთვნილება ეო-
ვლისა ლოცვისა.

ვინააღგან სწეობითი სიწამხდრე კაცისა ესო-
დენ დიდ არს, რომელ ეოველსა სიურმიდგან აქუს
განსრახუა ბოროტსა ზედა, და რომელ თითქმის
მართალი შვიდგვის დღესა შინა შესცოდებს: ამისა-
თვის სჩანს, რაოდენ საჭირო არს კაცისათვის ეოველ-
დღე ვედრებად მიტევებისათვის ცოდუათა მისთა, გი-
ნა თვთეულისა ლოცვისა შეწირვის დროსა მოხსე-
ნება ცოდუათაცა თვსთა! აჴა მიზეზი თუ რაჲსათვის
საუფლოსა ლოცუასა შინა, რომელიცა უწარჩინებუ-
ლეს არს ეოველთა ლოცუათა ზედა, ანუ უძჯობესად
ვსთქუათ, რომელიცა არს სახე ეოველისა ქრისტია-

ნობრივისა ლოცვისა, შორის სხუათა თხოვათა და-
დებულ-არს ესეცა: „მოძიებენ ჩუენ ცოდუანი ჩუენ-
ნი. ნამდვილად, რომელს კაცს შეუძლიან ლოცუა-
თანიერ ამა დაღბუოფისა ღუთისა მიძარტ? ეს
შეუძლო ექმნა ერთსა მხოლოდ უცოდველსა ღმერთ-
კაცსა იესო ქრისტესა.

ლოცუა მოტეკებისათჳს ცოდუათა უნდა დაფუძნებულ იყოს
სახეობასა ზედა ნამსახურებათასა იესო ქრისტესა.

ცოდუათა-თჳს, რომელთა ვიქით წინაშე ღუთი-
სა, ჩუენ თჳთ თავით თჳსით არა ვითარად და არა
რადთ არ შეგვიძლიან არცა დაკმაყოფილება ძარტლ-
მსაჯულობისა ღუთისა, არცა გარდახდა ამა ვაღთა
თჳსთა (მატთ. თ. 18. მუხ. 25.); არ შეუძლიანთ
სხუათაცა კაცთა, თჳთ თავით თჳსით, მოკვაშორონ
ჩუენ ეს ვაღნი (ფსალ. 78. მუხ. 8. 9.). ხოლო
რადსათჳს? ამისთჳს რომელ ყოველნი კაცნი ფრიად
კლახაკ არიან სულიერითა ძალითა, ყოველნი უძ-
ლურ არიან (რომ. თ. 5. მუხ. 6.); თითქმის მეო-
რედ-მოზილნიცა ძადლითა ღუთისათა ვერა-რასა
ჭაოვებდენ თჳსსა ბუნებასა შინა, თანიერ უძლურე-

ბათა (ბ. კორ. თ. 12. მუხ. 5.). კარნა უოველი
სასოება ჩუწნი (ა. ტიმ. თ. 1. მუხ. 1.), შესახებ
კანწმედისა ცოდუათავან თვსთა, დამტკიცდების მხო-
ლოდ მსახურებათა ზედა ღმერთ-კაცისა და მაცხოვ-
რისა ჩუწნისა (ებრ. თ. 1. მუხ. 3). რამეთუ, სიტ-
ყუათა მეზრ მოციქულისათა, ერთჲს ღმერთი და
ერთჲს შუამდგომელი ღუთისა და კაცთა, კაცი
იესო ქრისტე, რომელმან მისცა თავი თვისი სახს-
რად უოველთა (ა. ტიმ. თ. 2. მუხ. 5.). ამისთვის
თვთოველი ლოცუა, რომელიცა აღიმაღლების ჩუწნი
მიერ მამისადმი ზეცათასა მოტევიებისათვის ცოდუათა
ჩუწნთა, უთუოდ უნდა შეერთებულ-იქმნას ღრმისა
გრძნობისათანა საკუთარისა უძლეულებისა და კლასა-
კობისა სულითა, და მტკიცითა სასოებითა მსახურე-
ბათა ზედა და შუამდგომელობასა მხოლოდ შობი-
ლისა მისა ღუთისათა, ამაღლებულცა სახელითა
მისითა, თვთ მისივე მოძღურებისა-მებრ (იოან.
თ. 14. მუხ. 13.).

ჰიწობა ლოცვისა ცოდუათათვის.

იესო ქრისტემ, რომელმან მოკვცა ჩუწნი სახე ლოც-

ვისა, გვამცნო გამოთხოვა ღმერთისაგან მოტევებისა
თვსთა ცოდუათასა მხოლოდ იმა ზირობითა, რათა
თვთ ჩუწნცა მიუტევებდეთ თანამდებთა ჩუწნთა. ხო-
ლო თანამდებნი ჩუწნნი არიან ის კაცნი, რომელ-
თა არა მოგვცეს ჩუწნ თანანადებნი, ანუ ისა, რაც
უნდა მოეცათ ჰსჯულისამებრ ღმერთისა, ვითარ მავა-
ლითად, არ გვაჩვენეს სიყვარული, არამედ სიმული-
ლი, (იხილ. ვრცელი კატეხ. მესუთე თხოვანედ).
ყოველთა ამ გუანთა ჩუწნ ქრისტიანობრივისა მოვა-
ლუობისამებრ, არა ხოლო არ უნდა მივაგებდეთ
ბოროტსა ბოროტისა წილ, არამედ სულგრძელო-
ბით და ზირუთნებელად უნდა მიუტევებდეთ, ანუ უფ-
რორე მივაგებდეთ სიმულილისა წილ სიყვარულსა,
და ესრეთითა სახითა ვჰსძლევდეთ ბოროტსა კეთი-
ლითა (რომ. თ. 12. მუხ. 17, 21.). მასთანავე თვთ
ქრისტიანობრივის ღოცვის თვსება ითხოვს, რათა
იგი გამომაულობდეს გულისაგან, სრულებით უსაკ-
ველისა და დაგებულისა ყოველთათანა (მატთ. თ.
5. მუხ. 23, 24.); რათა ესრეთი მდგომარეობა
მლოცველის გულისა იყოს მისის მხრით ნიძად,

რომელ იგი არს ჭეშმარიტი მოწმუნე, და განათ-
ლებული ნათლითა ქრისტიანობისათა; ვინაჲდგან
ესრეთსა მხოლოდ ქრისტეანესა შვენის ლოცუა,
გარდამოცემული იესო ქრისტეს-მიერ, ვითარცა
თუთ დასაწყისი მისი გვაჩვენებს; ვინაჲდგან განუ-
ნათლებელსა არ შეუძლიან უწოდოს ღმერთსა მამად
თვსად (იხილ. საუბარნი მეცხრამეტე სახარ. ზედა
მატთ. წმიდისა იოანე ოქროპირისა). ვიდრემდის
მლოცველი დაშთება დაუკებელად მოყუასთათანა
თვსთა, იქამომდე არ შეიძლება მიუხელოვდნენ მას
სახიერება და მოწყალება ღმერთისა, იქამომდე არ
შეიძლება გულვებაცა ჭეშმარიტისა ზიარებისა მისისა
ღმერთებისათანა (ბ. კორ. თ. 6. მუხ. 14). ხოლო
უკეთუ მოძულე აღმოსჩნდება არ განმსადებულად
დაგებისადმი, ანუ არ შეიძლება ჩქარა ზოვნა მისი
იმა განზრახვითა, რათა შეურიკდეთ მას; მაშინ საკ-
მაოა შერიგება მისთანა გულსა შინა თვსსა წინაშე
თვალთა უოველისა-მხედველისა (იხილ. ვრც. კატე-
ხისმო, გამოც. უწმი. სინოდისა მიერ, მეხუთე თხო-
ვაზედ). ვინაჲდგან, იტყვის მოციქული ჰავლე, უკმ-

კატეხიზური საუბარი სიუჟარული სათვს ღუთი-
სა და მოუჟასთა.

„ შეიყვარო მოუჟასი შენი, ვითარცა თავი თვისი“
(მარკ. 12, 31).

რწი უმაღლესნი თანამდებობანი შეადგენს საღმრთოსა და
უპყველს კალდეულებსა ყოვლისა კაცისასა, რომელსაც სურს
დაძვარება გონებისა ჭეშმარიტებასა ზედა და მოპოება საუკუნოდსა
ცხოვრებისა. პირველსა თანამდებობასა შეადგენს სიუჟარული ღუთი-
სა, და მეორესა — სიუჟარული მოუჟასთა. ეს უკანასკნელი, ესე იგი
სიუჟარული მოუჟასთა, არის საგნად ჩუქნისა საუბარისა თქუქნათანა,
კეთილ-მსახურთა მსმენელთა. განვიხილოთ ჩუქნ ესლ: ვინ იწო-
დებიან ჩუქნ მოუჟასად, რომელთაცა ძალითა ამს მცნებისათა თანამ-
დებ ვართ ყოველნი ქრისტიანენი პატრიარქემად და შეყვარებად?

მოუჟასად იწოდების ყოველი კაცთა ნათესავი; ყოველი ქუქ-
უნაზედ მცხოვრები ადამიანი: მოუჟასად იწოდებიან ჩუქნნი მშო-
ბელნი, ძმანი, ამხანაგნი, მეგობარნი, და სხუანიცა ყოველნი მალა-
ლნი და მდაბალნი, მდიდარნი და გლახაკნი, მოუჟარენი და მოძუ-
ლენი, კეთილნი და ბოროტნი, მოწმუნენი და უწმუნონი. ჩუქნ
ყოველნი ქრისტიანენი თანამდებ-ვართ, მსგავსად მაცხოვრისა ჩუქნ-
ნისა იესო ქრისტესა, რათა მათ ყოველთა განურჩევლად გამოუ-
ცხადებდეთ ჩუქნსა გულითადსა სიუჟარულსა.

სოფელ სიუჭარული მოყუასთა მდგომარეობს მას შინა, ოდესაც ჩუქნი ყოველსა უამსა ვიხურებთ და მოვიქმედებთ იმ გუარსსა კეთილ საქმესა მოყუასინათს, ვითარსაცა ვიხურებთ ჩუქნის თავისათს, და ვიგძნობთ მისსა ბედნიერებასა და სინარულსა, უბედურებასა და სიმწუხარებასა, ვითარცა თვსსა საკუთრებასა, მომეტებულად ოდესაც ვზრუნავთ მისის საუკუნოს ცხოვრებისათს.

ამ გუარსი სიუჭარული მოყუასინა არის უეტკელი მოკალეობა ჩუქნი, ამისთს რომელ, სიტყვისაჲმც მოციქულისა, „ვართ შექმნილნი ერთისაგან სისხლისა ყოველნი ნათესავნი კაცთანი, დამკვიდრებად ყოველსა ზედა პირსა ქუჩუანისსა“ (საქმ. მოც. 17, 26). ამისთს რომელ ვართ ყოველნი შექმნილნი მსგავსად უფლისა, ძმანი ერთმანეთისანი და შეკადგენთ ყოველნი ერთად იმ გუარსსა საზოგადოებასა, რომელთაცა ღუთისაგან გუაქუხ დანიშნული ერთი საუკუნო ნეტარება. დასასრულ ამისათს რომელ განსაკუთრებით სათუძუკელსა მოყუასთა სიუჭარულისასა, ცხადათ ვკახვენებს უმაღლესნი მოქმედებანი უფლისა ჩუქნისა იესო ქრისტესნი. მან სიუჭარულისაგამც ყოველისა კაცთა ნათესავისა დაითმინა საშინელი მწუხარება და ტანჯვა და მით დაგვიმკვიდრა ჩუქნი სასუთუკელი ცათა. თუძცა სიუჭარული მისი არის განუსაზღვრებელი, და სუსტი გონება ჩუქნი ვერ შესწავლება მისაბაძუკელად იმ გუარსსა საუკუნოსა სიუჭარულსა, რომელითაც ღმერთმან შეგვიუვარა და მიგვიანლავს თავისთანა, გარნა იგი თვსითა მოქმედებითა ვკამსილებს ჩუქნი, თუ ვითარ ვერარს სიუჭარული მოყუასთა.

სოფელ იგი განსაკუთრებით მართხლვს ჩუქნისაგნით იმ გუარსსა სიუჭარულსა, რომელიცა შესაძლო არის ჩუქნის სუსტი აგებულებისაგან. მაგ. იგი ზეციერი მსხელი და ღუთაებრივი მოძღუარნი, მართხლვს ჩუქნისგნით დაუცხრომელად მას, რათა ყოველის ღონისაძიებით ვმეტადინგობდეთ ჩუქნის ძმის ცხოვრებისათს, რათა უძვირფასესი სისხლი მისი, დათხეული მისგან ყოველთათს, არ დაშთეს არა ვისთს უნაყოფოდ. „საუკარელთა უკეთუ ღმერთ-

მან ესრეთ შემიუკარნა, ჩუწნცა თანა გვამს ურთიერთარს სიუწარუ-
ლი“ (იოან. 4, 11). მასხადამე განუმორებელი ზრუნვა მოუწას-
თა სიუწარულისათჳს, დაფუძნებული მოქმედებისა ზედა ღუთისასა,
არის პირველი ვალდებულება ჩუწნი. ხოლო უკეთუ წინაღუდგებით
ამა ღუთისა მცნებასა, მაშინ განკუთრებით ღუთისა სიუწარულსაცა.
ვინაჲდგან იგი მტკიცედ არის შეკავშირებული ღუთისა სიუწარულისა-
თანა; რომელსა ჭეშმარიტად და გულის წმიდით უყვარს უფალი
ღმერთი თჳსი, მას უჭკველად უყუარს მოუწასიცა თჳსი. ჭეშმარი-
ტი სიუწარული ღუთისა წარმოადგანს გულიწმიდით სიუწარულსა
მოუწასთანაც; წინაღუდგე მკისა არა შესაძლას ჭეშმარიტიცა სიუ-
წარული ღმერთთანა, „რომელსა უყუარდეს ღმერთი უყუარდეს
ძმაცა თჳსი“ (იოან. 4, 21). ვინაჲდგან უოკელსა, რომე-
ლსა არა უყუარს მოუწასი, იგი არის უღმერთო, მასხადა
მე არცა აქუხ მას ცხოვრება ჭეშმარიტი, ამისათჳს რომელ ღმერ-
თი არს წყარო საუკუნო ცხოვრებისა უოკელთა კაცთათჳს. „რომე-
ლი ეგოს სიუწარულსა ზედა, ღმერთი მისთანა ჰგოს, და იგი
ღუთისთანა,“ მოგუითხრობს მოციქული და ღუთის მეტყველი
იოანე (თ. 4, მ. 16).

ვითარს თჳსება აქუხ მოუწასთა სიუწარულსა? სიუწარული
მოუწასთა ნიშნავს არა მას, ოდესაც წარმოსთქუამთ მარტო ენითა,
რომელ გვიყუარს იგი, ხოლო გულთა ვგძნობთ რა მასთან-
სიძულილსა, და თჳთ საქმიითაცა მოვიქმედებთ მისთჳს ბოროტსა;
არამედ ნიშნავს მას, რომელ ვითარცა ვუბნობთ ენითა და ვგძნობ-
თ გულითა, ეგრეცა მოვიქმედებთ საქმიითა, ნუ ვიყვარებით სიტყ-
ვითა ხოლო, ნუცა ენითა, არამედ საქმიითა და ჭეშმარიტებითა
(იოან. 3, 18).

ის სიუწარული მოუწასთა არ არის ჭეშმარიტი, ოდესაც განუ-
ცხადებთ მათ მოწყალებასა და გულითადსა სიუწარულსა მხოლოდ
მაშინ, ოდესაც იგი გვასიამოვნებს რამეს, ანუ თჳთ ჩუწნ მოკუ-
ლით მისგან რამე წყალობის მიღებასა; არამედ ჭეშმარიტსა

სიუჟარულსა მასთანა შეადგენს იხ, ოდესაც სურვილით და კეთილ-
ჭრბლულებით მიგვაჩნია მოუჟასი ჩუწნი მამინ, ოდეს იგი არცკო
არის ჰატვიის-მცემელი ჩუწნი, და არამც თუ ჩუწნი მისგან მოკულით
არამე წყალობასა, არამედ თუთ ვხედავთ ვიდრე, რომ იგი ჩუწნი-
გნით მოკლის შემწეობასა და წყალობასა. მოუჟასთა სიუჟარული
არც მას ნიშნავს, რომელ უოკელი თანამდებობა შესახებ მოუჟასთა
აღასრულას ჰატვიის მოუჟარულობისა-გამო, ანუ მიხგამო, რომ
მისთვის მიიღებს უმაღლესსა ჯილდოსა, გარნა მის გამო, რომელ
უოკელი აღასრულას ერთისა სიუჟარულინა-გამო ღუთისა. ვინა-
გან ჭემდარიტი სიუჟარული მოუჟასთა ერთისა მხლელად წყარო-
საგან უნდა წარმოდინარებდეს, სახელდობ, ერთისა სიუჟარული-
საგან ღუთისადმი. ესრეთ, ხედავთ ესლა, საუჟარულნო ძმანო, რა
არის ჭემდარიტი სიუჟარული მოუჟასთა, ან რას ნიშნავს საკუთ-
რებით სიუჟარული მოუჟასისა, სიუჟარული მისი ვითარცა თავისა
თახისა. გარნა გვიუჟარან მოუჟასნი ჩუწნი, ვითარცა ჭემდარის
ქრისტეიანებსა? მე არ შეკალ სხუათა საქმეთა განხილვაში, მხლელად
ვიტყუვით მას, რომელ არამ თუ გვიუჟარან მოუჟასნი ჩუწნი ჯერო-
ვანითა სიუჟარულითა, არამედ გუჟაქუბ ჩუწნი დიდი სიძულილი
ეროდანეთს შორის. თქუწნი უოკელნი დამეთანხმებით, მხმენელნო
ამაზედ, რომ ეს არის დიდი ნაკლულებანება ჩუწნი საკუთრებით,
და თანამდებნი ვართ უეჭველად რომლისამე ღონისძიებით შევიძი-
ნოთ ურთიერთისა სიუჟარული. გარნა შესაძინებლად ამა უმაღლე-
სისა თანამდებობისა ჩუწნს ცხოვრებაში ვერას დროს ვერ ვიპოვით
საშუალობასა. მხლელად მას შევიძინებთ ღუთისა შეწევნითა, ოდეს
მსურვალე ღოცვითა, სარწმუნოებით და სასოებითა შეკუკუდრებით
უოკელსა კეთილის მომცემსა და შუამავალსა ჩუწნსა იესო ქრისტე-
სა, რომელი თუთ არს წყარო ჭემდარიტისა სიუჟარულისა და
მოწყალებისა. ამინ.

მისაილ დაზარეკი.

რაოდენიმე სიტუაცია საქართველოს სამღვდელ-
ლოების მდგომარეობაზედ.

(შემდეგი.)

გარდა ამისა მღვდლის სასლში, იქნება, შეიმთხვას ძველი
სწეულება. უნდა მოუწოდოს მკურნალსა ქალაქიდან. სულ-ცარიელს
სომ კერ გაისტუმრებს; ჩაადეთ, რომ მკურნალზე და სამკურნალო
წამალზედ გმარა წელიწადში 12 რუბლი.

მღვდელს უნდა უთუოდ ჰქვანდეს ერთი ცხენი მაინცა, თუ
ორი არა. ამის სასყიდლად და შენახვისათვის დაუნიშნეთ მას წელი-
წადში 50 რუბლი მაინცა.

გამოვა საერთო ჯამში, რომ მღვდელს სულ-ცოტა, სულ-ცოტა
წელიწადში ძლივს ჰყოფნობს 547 რუბ. და თუ მღვდელს სას-
ლში ჰყავს უძღური, ან მოხუცი, მამა, ქმრივი დედა, წერილი ძმები,
გასათხოვარი დები, და სხვანი თავშესაფარის უქონელნი ნათესავნი,
მაშინ წლის ხარჯი აღემატება უკუტ შედარე გამოუჩანილს ჯამზედ.

აბა ახლა შევამზავსოთ ეს ყოველ-გუნარად შემოკლებული და
შემცირებული ხარჯი შემოსავალსა და ვნახოთ რა გამოვა. გამოვა, რომ
მღვდელს უნდა შემოუვიდეს 236 რუბლი და სულ ბევრი 300 რ.
ხარჯი კი რაც უნდა დაზოგოს, რაც უნდა დაიკლოს კერა და კერ
ჰყოფნობს ნაკლებ 547 რ. მაშა სადამე იმის წლის შემოსავალზე
გადანამეტი ხარჯისა არის 247—311 რუბლამდენ.

ჩუტუნ ვამბობთ, რომ მღვდელს წელიწადში უნდა შემოუვიდეს
236 დამ 300 რუბლამდინ. მაგრამ ან ეს კი შემოსდის სრულე-
ბით? ღმერთმან ინებოს, რომ სამი წილი შემოუვიდეს სწორეთ.

ყოველს მრევლს აქვსაა ღონისძიება, რომ სრულიად გარდაიხადოს
რაც მისგან გამოსადგობია სასარგებლოდ მღუდლისა; ეველს მოუვა
მუდამ წელიწადს კარგი მოსავალი? არავის მოუხდებაა ზომასზე
ძომატებული სარჯი? არავის შესუდებაა ავთამყოფობა, ვალის
გარდახდა და სხუა მზგაკისი ამისი? ყოველი ესე, შესაძლოა, მოუხ-
დეს კაცსა და ყოველი ესე პატრიარქადები მიზეზია მღუდლის მისა-
ცემის დაკლებისა.

ამ გუარ მდგომარეობაში მყოფი მღუდელი, დადგენილი მიუ-
ცილებლობაში, რომ როგორმე დაჭყაროს ანუ შეასრულოს შემოსა-
ვალზედ გადაჭარბებული წლის სარჯი, ურომლისათაც არ შეეძლო
ცოლ-შვილით გაძლება, სით მიიქცევს, ანუ რასა იქმს? რა საკვირვე-
ლია უნდა ივასხოს. მარამ ვინ ავასხებს უქონელსა და თუ ავასხებს,
უთუოდ ესრეთის დიდის აღნადგინებით, ანუ სარგებლით, რომე-
ლიცა წინჰქილის ქუად დაეკვიდრება მას კისერზედ. მაშა სადამე
მღუდელმან — გლასკმან უნდა მიმართოს იმავე მძიმე შრომასა, რომე-
ლიცა ზრდის სამწესოსა მისსა — მიწის მოქმედებასა. მარამ აქაც კი-
დეკ არ ესხნება მას სიძნელე — საჭიროა მისთვის მუშა ხარი, მარამ
არა ჭყავს ესე; მაშ მანაც კიდეკ ვერ სერხდება უხესხოდ. უნდა თუ
არა, თავი უნდა გაეოს მასეში. აიღებს ვალად ფულსა, ჭმართავს
გუთნეულსა, იჭერს მოჯამაგირეებსა (*) საქონლის მოსავლელად და
შეუდგება საქმესა. მართელი დღე, დილიდამ მზის ჩასვლამდენ იწუ-
რავს ოფელსა, დაალტობს მით დედა-მიწასა და ღონე მოკლებული
იგი და თითქმის სახეკარ მკუდარი, ბინდისას მოდის მუშაკობითგან
სახლში; შიმშილსა თვხსა აკმაყოფილებს სმელითა პურითა და ძვი-
რად სადმე წუნისანის ქათმითა, ანუ ლობიოთი და ეშურება ძილსა,
რათა, როდენსამე უამსა მანაც, მისცეს თავსა განსუზუნება და განა-
ძლიეროს განკათეულება ძალისა თვხისა ახლისა, სასუალიო მუშაკო-

(*) ამათი ჯამაგირი ახალი ხარჯი 100 რუბლამდე მაინცა.

ბიხათს. და სად ჭოკებს განსჭნებსა ამას? ზაფხულით ცახ ქუჭ-
შე კალისკედ, ბაღში ან ეკლესიის გალავანში; სოლო ზამთარს
სოროს მსგავსს სახლში, სადაც არა აქვს არც მებელი, არც ფან-
ჯრები; არა აქვს არც პოლი ანუ იატაკი, რომლისადაც სანაცულოდ
არის ნოტიო დედამიწა, სადაც წუხანს ზედაღორდათ ყოველნი
წევრნი სახლისა მისისანი.

უ. იოსელიანს არ უნახავს სოროს მსგავსნი ესე სადგურნი
მღუდელთანი; არ გამოუცდია ეს სიძნელე და მძიმე მუშაკობა.
იქმნება უნახავს უბედურნი მშრომელნი ქალაქში ახლითა ანათორი-
თა; მაგრამ არ გადაუწყვია ვი კალთები მისი, რომ ენახა ანათორი-
სგან დაფარული ბებკულებს და ნაგლეჯები, რომელი ჭმოსია მოუ-
ძღურებულსა მძიმისა მუშაკობისაგან ტანსა მათსა; არ დაუხედავს
მათთვის სკლებზედ, რომ ენახა ის სქელი, გასკეპული, დასეთქილი,
კოყოყებით სავსე კანი, რომელიცა გარე მოიცავს ამას ხელთა,
მრთელის სახლობის გამომხრდელთა. უ. იოსელიანს საეკლესიო
საზინის წყალობით უზრუნავად აქვს შუჭნიერი სადგომი, მოსამ-
სახურე, კარგი სადილ — ვახშამი, სავსე მადღრითა და შემრგომთა
სახოვავითა, ტანთ-საცმელი და ფეხთ-საცმელი; სურვილისა-ძებრ
თხისა განისჭნებს, განაქარებს დროს სადაც და როგორც ესია-
მოგონება; წვიმს თუ თოვლს, მისთვის სულ დარია; და ამისა-გამო,
რას რომ არა ჭქონია ნამდვილი ცნობა მღუდლის ღარიბად ცხოვ-
რებისათვის, ძალიან გულ-გრილად იძახის სემინარიის შუჭნიერის
მალაღის ბაღკონებითგან, რომ მღუდლებს შეუძლიანთ გახსნას სა-
სოფლო შოკლებისა და შენახვა მოხწავლეთა თხისთა საფასითაო;
მარამ არა ჭხურსთ ამის ქმნა, რადგან ქრთამს მოელთანო და აქვე
ღაღადებს: „ჩა გაუძამდრობავ! იგინი (მღუდელნი) მამონის თაყუა-
ნის მცემელნი არიანო“.

უწინარეს, ვიდრე ვკითხავდეთ უ. იოსელიანს თუ რა არის
ქრთამი და დავაფასებდეთ ჭაზრსა მისსა გაუძამდრობისა და მამონის
თაყუანის-მცემლობისათვის, ვჭხოსოვთ მას, რათა შრომა მიიღოს და

უკეთ ჩასკდობ ამა წინადადებულსა სურათსა (კარტინასა) შინა მღუ-
დელთ ცხოვრებისასა და ჭსთქუას: თანახმა-იქმნებოდამცა იგი, რათა
იკისროს წარმოდგენილი მისდა სულს სამღუდელთა და მით დატვი-
რთული ჭზოებდადამცა დროსა და შეძლებასა, რომ მოეფიქრა
გახსნა და შენახვა სასოფლო შკოლებისა, თუნოვ გარეშისა შემწე-
ობისა? უარყოფითი პასუხი მისი ამასკედ (არა ვარ თანახმა, ვერ
შევიძლებ) დაამტკიცებს წინდაუხედავსა და უდროოსა მისის მხრით
გამტყუნებასა მღუდელთასა; ხოლო დამტკიცებითის პასუხის (თანა-
ხმა ვარ, შემიძლიან), შეწყნარება შეუძლებელია, უკეთუ არა განამა-
რთლებს მას თვით საქმითა; გვიჩუწნოს უ. იოსელიანმა საკუთარი-
თა მაგალითითა თვითთა, რომ უქონელს კაცს შეუძლიან, რომ
თავის პირდაპირი თანამდებობაც წმინდად აღასრულოს, უნაკლებო-
დაც გამოზარდოს თვისი სასლობა შრომითა ხელთა თვითთა და
სასოფლო შკოლებიც გახსნას და შეინახოს ესენი საკუთარითა
საფასითა. აქ ადგილი მივჭსტეთ საკუთარს შემთხუწვასაცა და თა-
ნახმა ვიქმნეთ, რომე სოფლის სამღუდელთა შორის მოიპოებიან
ისრეთნიცა, რომელნი დაუდგენიეს სკედრსა მათსა უმეტეს ბედნიე-
რსა მდგომარეობასა შინა, ვიდრე ღარიბნი ძმანი მათნი; მაგრამ
ბევრნი არიან ესრეთნი? მრთელს ეპარხიანში, შეიძლებაა ვიპოვოთ
ორი ანუ სამი ეკსემპლარი (სამი მდიდარი მღუდელი), მაგრამ კერტ
თუ ერთსა მათგანსა უბოვნით სიძლიდრესა, მიწაში დათლულ-
სა, ანუ სარგებლით მიცემულსა სანდო ადგილებში, რეგორც მოუ-
ფიქრებელად და სიცრუვით ჭსწამებს უ. იოსელიანი. სრული უწარ-
ჩინებულესობა მათი უქონელთა მოძმეთა ზედა მასში მხოლოდ
მდგომარებს, რომე იგინი უმეტეს ანუ უიჭირეს თავისუფალარნიან
გალებისგან, აქუხთ დღიური ლუკმა, სტუმარს შეიუწანენ წმინდად
დაცულს სახლში, უმასპინძლებენ მას კარგის გულით და პირით,
იმოსებიან სასლობითურთ თვითთა შესახამად. გარნა შეძლება ესე
არის ნყოფი არა თუ სიმრავლისა მრეკლითგან შემოსავლისა, არა-
მედ უკიდურესისა დაზოგვილებისა და გრძელ-ჟამიერისა ნაკლებო-

ბის დათმენისა, ანუ არს ნაყოფი მშობელთა და ნათესავთა შემწყობისა და შემკვიდრეობისა, და ანუ, დასასრულ არს ნაყოფი მძიმეთა შრომათა, რომელთაგანაც არც ერთი მათგანი არ არის თავისუფალ, და რომ, ვითომც ამ მდიდარ მღუდლებს, უსათუძკლოდსა ჰსწრისადებრ ავტორისა, ჰქონდესთ მომეტებული გრომა და ხელთ ჰქონდესთ ღონისძიება სასოფლო მკოლების გახსნისა და შენახვისა მათისა საფასითა თხითა, ეს დაუჯერებელია და მოუაზრებელი.

ზეკით დაუტკეკთ დროებით ვითხუა ავტორისა ქრთამსუდ. მიზეზად ვითხვისა ამის გვაქუს ჩუწნ შემდგომი უკედრება მისი: „ქრთამი თუ არ მოგცათ ვაძმა, ისთუ არას გააკეთებთ თქუწნ (მღუდლები); კაცი ის არის ვინც მისხლობით არა ჰსწონს თავის შრომასა.“ მე არ მესმის თუ რას ეძახის უ. იოსელიანი ქრთამსა? თუ იმას, რომ მღუდელი თხითა სამწყობოთაგან იღებენ ჰურსა და ფულსა, ეს არის სასუიდელო შრომისა და არა ქრთამი, სასუიდელო მიჩემებული მათდა თუთ მოციქულისაგან: „უკეთუ ჩუწნ სულიერი დაჰსთესეთ თქუწნ შორის, დიდმე რა არსა თქუწნგან თუ სოციალური მოვიძკოთ ჩუწნ? უფალმან ბრძანა: „რომელნი იგი სახარებასა ახარებდენ, სახარებისაგან ცხოვრება მათი. ვინ დაახხის კენახი და ნაყოფისა მისგანი არა ჰსჭამის; ანუ ვინ მწყის ცხოვართა და სძისა მისგანი არა ჰსჭამის“ (ა კორინთ. 9, 11-17-9)? და თუ იოსელიანს მიაჩნია ქრთამად ჯამაგირი მთავრობისაგან, მაშინ ივიწყებს, რომ მთავრობა ქრთამს არავის აძლევს; აძლევს უკელას თავის ხელქუწმეთს, საცნაურთა შემთხუწვათა შინა მხოლოდ საფასესა, საზომისამებრ სახარებლობასა შრომისა მისისა. შემდგომ ამისსა რაღა განმარტება უნდა მივსტეთ უ. იოსელიანის მიერ შეწამებასა ქრთამისასა მღუდელთა ზედა? თუთ თავით თხით იგულისხმების, რომე სახელწოდება ამა ლადისა ნახტომისა ვერ მოიპოვება სხუასა კერასში, თუ არ განუსჯელობასა შინა მისსა. ნუ შევალთ უძორებს განმარტებაში; ვიკმაროთ მხოლოდ გულისხმისყოფა, რომ ლექსსა ქუწმე „ქრთამი“ უ. იოსელიანს წარმოუდგება საძაგელითა სახი-

თა ყოველი შრომა, დამოკიდებული სასყიდელისა ანუ ჯილდოს მოლოდინისა ზედა, და წინააღმდეგ მისსა თუალოთა შინა მისთა შეიმოსება სიწმიდითა და ღირს საქებულობითა მხოლოდ ის შრომა, რომელიც თავისუფალია ესრეთის მოლოდინისაგან, და შეძღვომი კვებითნათ მას: უსასყიდლოსა ამას შრომასა რაცხს იგი ვალად მხოლოდ სამღუდლოთა, ანუ თუ აჩქებს მას ყოველსა პატიოსანსა კაცსა საზოგადოდ და უკანასკნელს შემთხვევაში თუთცა ნამდვილად აღსრულებსა ვალსა მას? უკეთუ იგი გამოაცხადებს პასუხსა დამტკიცებითსა, რომ აღსრულებს, მაშინ უეჭველად გვიჩუქნებს ჩუქნს საბუთსადა თუხისა უსასყიდლოდ შრომისასა; და უკეთუ პასუხი მისი იქმნება უარყოფითი — ვერ ვასრულებო, მაშინ უთუოდ აგვისსნის მიზეზსადა დამაბრკოლებელსა: თუ — რისგამო ვერ ვასრულებს. სოლოაწ, ვინააღგან უჩინოა მიზეზი ესე, ამისთვის ჩუქნც, რასაკვირველია, არა გვაქვს საფუძუქლი ამ მიზეზზედ განვრცოლებულისა საუბარისა. და რადგანაც აქ მტკიცადი ადგილი, რომელსაც უნდა ეპყრო დარღვევა ამ მიზეზისა, შთება ცალიერად, ამისათვის, შესავსებად ამ ცალიერობისა, უკეთუ გვექმნება ნება, მოგიტხრობთ რასმე გაგონილსა, თუძცა სჯული გაგონილს არ ეწმუნება.

ერთმა თურძე წერილშვილმა და მასთან მეტად ღარიბმა დიახიქმა ძღუდლობა ითხოვა მთავრობისაგან; მაგრამ აღმოჩნდა, რომ გარკვანი წესი ძღუდლომქმედებისა ესმოდა თურძე კარგათ, მაგრამ არ იცოდა კატეხისმო და ამისა გამო წადილი მისი დამთა დაუკმაყოფილებლად, ვიდრე დასწავლიდის მტკიცედ სიმკოლონსა საწმუნოებისასა. მივიდა ტფილისის სასულიერო სემინარიის ეზოში და მოიკითხა მასწავლებელი. გამოხინდა მასწავლებლად მისა კატეხისმოდას სემინარიის მოწათუთაგანი; მაგრამ როგორ? იმოდენა თუხი ჭსთხოვა ჭსწავლებისათვის კატეხისმოდას, რომ უბედურძმან მან დიახიქმან კელარა მოიფიქრა რა, იქიდაძვე დაბრუნდა შინა უკიდურესითა შეძრწუნებითა, გამოეთხოვა საუკუნოდ განზრახულსა ძღუდლობასა და აქამოდე იტვირთავს იგი ჯუარსა თვისსა წუწი-

ლა შეილებით და ცოლით. მეორე შემთხვევა უფიქროსი კიდევ მსგავსი ამისი: მისვე სემინარიის ერთმა უზირველესთა მოწაფეთაგანმა, დასწავლა კატეხისმონი ერთს დიხოქსა, პატრიარქის კაცის შუამდგომელობითა, და შემდგომ თურმე წაესდა დროსა და შრომასა ამა ხაგანსად მოხმარებულსა, დაკარგულად, იტყოდა რა: „თუ მგონებოდა, რომ ასე ცოტას მომცემდა შრომისათვის, შიგან არ ხავასედები კატეხისმონიაო.“ მე მომყავს ეს მაგალითები, შესავსებულად ცალიერი ადგილისა, როგორც მოგასსენეთ, და არა იხე ვითომც დაწმუნებული ვიყო, რომ ამ მოწაფეებში, ერთში ანუ მეორეში, იოსელიანი იცნობს თავსა თვსსა, და ამისთვის არც გავასსენებ მას ბრძნულსა რჩევასა: „მკურნალო განიკურნე თავი შენი.“ დიერთმან დამიფაროს ამ ფიქრისაგან! როგორ არ უნდა მივხედუ, რომ ვინც სხუას უქადაგებს ქრისტის-მოქმედებასა, თუთ პირველი მისი მოქმე იქმნება, და რომე ვინაც აძრწუნებს შრომა, დამოკიდებული სათვისა ზედა, ის უთუოდ იქმნება ხაწმუნო წარმომადგინებელი უკუცხლოთა მკურნალოთა: კოსმასი და დამიანესი!.. გარდა-მოგვსცემ ამ მოთხრობასა ბოლოტოთ ენათსა იმა ხასობითა, რომე თუ ესეები გამართლდება, უ. იოსელიანი ეცდება, რომ მოქმენი თვსნი, მოწაფენი სემინარიისანი შეახვიოს უხასუიდლოსა შრომასა და მით თავისუფალ-ყელს იგინი, დროსა მღუდელობისა მათისასა იმა განკიცხუათაგან, რომლითაცა იგი დროის აწინდელ-თა მღუდელთა.

ზემორე აღუწესთქვი, რომ როდესაც სრულ-გვეყოთ ვითხუასა ქრთამის თვსებისასა, მაშინ დავათვსებ დირხებსაცა უ. იოსელიანის იდიასასა (ჰასრისასა) მღუდლების გაუმაძღრობასა და მამონის თაყუანის-მცემლობაზედ. გამოვიკრულევ რა იდიასა ამას, კვებებ მი-ზესსა მისსა იმაში, რომ მღუდელნი არა ხსნიან ხასოფლო შკო-ლებსა. და ამასთან ვიტოთ ვი, რომ შკოლები ესე უკრულ გახსნილ-არაინ რავდენტამე სოფლებთა შინა ქართლისა და კასეთისათა. ამა ჭკუმაძრიტებითა ირღვევა საფუძველი ჰასრისა გაუმაძღრობისა და

მამონის თაყუანის მცემლობისა. მეოთხობა მოხსენებულთა სასწავლებელთა გარდააკორკებს თუხის ადგილიდამ ლოდსა ფეხწარსაცემელსა და დაგვარწმუნებს, რომ, იქ, სადაც და ჩაოდენათაც მღუდლებს შესძლებიათ განკრცელება წერაკიისხვისა გლეს გაცების შვილთა შორის, არ დაუზოგაკოთ შეწირვა წუღილისა თუხისა, თუძცა მსხუტ-რული ესე, იქმნება, მოითხოვდა მათგან არა მცირედთა მათთუხ დაკლებათა. და თუ ამ გუარნი სასწავლებელნი ჟერეთ არ გახსნილან ყოველს სოფელში, მაშინ ამის მიზეზად არიან უძლეველნი დაბრკოლებანი, რომელნი ცხად იქმნენ უკიდურესად შეიწროებულსა მდგომარეობასა შინა სოფლის მღუდელთასა, რომელი მდგომარეობაც უემოკე გამოვჩინეთ სრულად კეთილ-სინიდიისანად. მაშა სადამე ჭარბი გაუმაძღრობისა და მამონის თაყუანის-მცემლობისა, გამომდინარე უქონლობისაგან სასწავლებელთასა, დაბადებულა იმისთანა თაჳში, რომელშიაც იდეანი აღმოსტენდებიან ეკრეთ, ვითარ აღმოსტენდების სოკო წვიმის შემდგომ, გარნა უძიროდ და უფესოდ, და მაშა სადამე ამა ხახითა, ესე იგი უძიროდ და უფესოდ, იდიანი იგი დირსებითა თუხითა არიან უდარეს სოკოსა. ამისთანა თაჳებისათუხ სიღრმესა და შინაგანსა არსებასა ნივთთასა არა აქუს არა ვითარ-მე თახი. სოლო ესრეთნი თაჳნი იმათ არა დირან, რომ დაიკარგოს მომეტებული დრო და სიტყვები სიწუღილით გამოკუჭლევასა ზედა ჰურობილისა მათ შინა ნივთიერებისასა, რომელსაც კეძახით „ტკინსა,“ რადგანაც ყოველივე, რაც გამომდინარებს მათგან ქალა-ლდზედ უშეკრია, სახსტილოა და უგუნური. და ამისათუხ, კვალად მივაქციოთ რა თხემსა ავტორისასა „სალობა და სიტყუვე მისი,“ მოკვეთოთ უგრძესი საუბარი გაუმაძღრობასა და მამონის თაყუანის-მცემლობასა ზედა და მიკვეტეთ ვითხუასა ამას: მხოლოდ წერითა და ვითხვით უნდა შემოზღუდვილ-ქმნეს გლესის შვილების აღზრდა, თუ სხუასაცა რასამე ითხოვს იგი?

ასე რომ მოხდეს, რომ უ. იოსელიანმა მიიღოს შრომა და უმახლობელესად განიხილოს ნამდვილი მდგომარეობა სოფლის

მღუდელთა და მანც კიდე არ დაჯეროს გული, რომ რასაც ის იმათა ჭსთხოვს, დიდად მძიმე ტვირთია მრავალთა მათგანთათჳს, თუ არ უკვლასთჳს, და დაგვიტვიტოს როგორც იყოს, რომ ტვირთი ესე არ აღემატების ძალთა მღუდელთათა და ამისთჳს მღუდლებს შეუძლიანთ და მოკალეტ არიან, რათა გახსნან შკოლები და ახწავლან გლეხის შვილებს წერა და კითხვა, თავიანთის სათვისითა, რომლითაც, მისის ჭაზრით, დაემყარება კეთილადღეობა მათი, მაშინ აი რასა ვჭსთხოვ, რომ გულდადებით მომიხმინოს: ვჭსთქუათ რომ მღუდელმა გლეხის შვილების სწავლება შეჩაღსა უმაღლესად თავის სახლობის მოკალეობისა; დაჭსთრგუნა გლეხების მსუბუქ-ჭაზროვანი ჭსჯაცა სწავლაზედ, შეაგონა და ითანსმა იგინი შვილების გაზრდის სარგებლობაზედ; მოიზოვა ღონისძიებაცა და იმოვა სასწავლებლის სახლი (რომელიც უ. იოსელიანი ჭაზრით უკვლას ეპკლესიას აქუხს და საქმით კი არც ერთს არა აქუხს, იმ სახლალაღინოში მანცა, რომელსაც ჩუჭუნ ვეკუთნით); მოიზოვა საკითხავი ანბანები, ქალაღები, მელანი და სხუა მიუტიღებელნი მატერიალები (მასაღები), ნუ თუ დარწმუნებულაა პატრიკ-ცემული ავტორი, რომ თუ ყრმა შეეჩვიას ასოების გარჩევასა და ისწავლას კითხუა და წერას თავისუფლად, მაშინ მიწკენიღ უკუჭ იქმნა ძალაღი, სამღთო ჭაზრი კეთილ-ჭაზრისა? უ. იოსელიანმა, იქმნება მოგუტეს დამტკიცებითი პასუხი: „სწორეთ, დიას, აგრეს“. ამ პასუხს ამიტომ გამოკინატავ ამ სახედ, რომ ავტორი აღარ ამბობს, რომ კითხვასა და წერას გარდა სხუა რამ კიდევ უფრო, ან ნაკლებ საჭირო იყოს გაზრდისათჳს. თუ ძართლას ის ჭკონებს, რომ გლეხის შვილებისათჳს წერისა და კითხვის მეტი არა არისრა, მაშ საცილობელი აღარ არის ბეტობა ესრეთის ჭურეტისა. უმთავრესი საგანი აღზრდისა ის არის რომ ყრმა იქმნეს სასარგებლო წევრად საზოგადოებისად; ხოლო ამისათჳს საკმაო არ არის სწავლება მხოლოდ წერისა და კითხვისა. რათამცა მიეტეს საზოგადოებასა სასარგებლო წევრი, ამისთჳს ითხოვებიან შემდგომნი პირობანი: საჭიროა, რათა ყრმაში აღარძნ-

დეს და აღუჭავდეს თესლოვნებითი მარცხელი ოსნობითისა და
გარეგანისა მოსაქმეობისა, ანუ ქტევისა, რომელი მარცხელიცა ჭს-
ძევს ბუნებასა შინა გაცისასა; ნაყოფ-მოხილ იქმნეს ცნობა კეთი-
ლისა და ბოროტისა, ჭეშმარიტებისა და სიცრუვისა, კეთილის
შრომის სასრებლობისა და მცონარების ვნებისა, კრძალულებისა,
ზომიერებისა, უანგარობისა, სინიდისისა. თვნიერ ამათსა და მსგა-
ვსთა ამათთა დასახამთა, ახვარეზი მხოფლით ცხოვრებისა კერ-
ძოლოდების მოქმედსა წევრსა პრაკტიკულისა ანუ მოსაქმეობითისა.
ცხოვრებისასა, რომელსამცა შექმლოს უზრუნველ ყოფა თვისსა
საკუთრად კეთილ-დღეობისა და მხახულება სასარგებლო წევრად
სახელმწიფოდასა, ანუ იმა საზოგადოებისა, რომელსა შინაცა უნდა
განატაროს მან ცხოვრება თვისი. შემდგომ ამისსა უკეთუ ავტორი
აღიარებს მიუცვილებლობასა, რათა ყრმათა შორის დაწერულ-ქმ-
ნენ ზემო აღრიცხულნი კეთილნი დასაწყისნი, მაშინ უთუოდ
მეთანხმება იმაზედაც, რომ უიმართოდ მარტო კითხვის სწავლა კერ-
გამოიღებს სასურველსა ნაყოფსა და ან მიზანხებს: ოღონდც
მღუდლებმა კითხუა ახწავლონ და უმაწვილები უკვლას კეთილს თი-
თონ ამოკითხვენ წიგნებში და მიითვლებენ; ან ამას მეტყვის
როცა მღუდლები კითხვას და წერას ახწავლიდენ, მაშინ უქადაგონ,
რაცა ჭზოვონ სასარგებლოდ, და უმაწვილები უკვლას კარგათ შეიგო-
ნებენ და დაიხსოვებენ. მოძღურობა ესე, შემოკლებელი მღუდლე-
ბის შრომისა და თავისუფალ-ყოფელი მათი ზანხის გებისგან
შედგომილებათათვის ბრძნად აღსრულებისა მისისა, რადცა მათდა
ბრძანებულ იქმნება ამა მოძღურობითა, შესახებ ყრმათა და მოძავ-
ლისა ცხოვრებისათვის უკანასკნელთასა საზოგადოებასა შინა, საკმაო
იქმნება მღუდელთათვის. მაგრამ რა იქმნება ყრმათათვის და მიიუჭა-
ნებიანა იგინი ამ მოკლე გზით იმა საჩინსადმდე განათლებისა,
რომელზედაც სასურველი და მიუცვილებელია საზოგადოებისათვის
მათი ნახვა, თუ არა, ეს ავტორმა იცის. არ შევალ განხილვაში
თუ რა გზას შეუდგებიან გლეხის შვილები კითხვისა და წერის

დასრულების შემდგომ. ამას კი ვიტყვი, რომ კითხვისა და წერისა სწავლება არ მოითხოვს იმდენ დროს, რომ ეს დრო ეყოს მღუდელსა დამყარებისათვის ყრმათა შორის იმა მიდრეკილებათასა, რომელი მსოფლო არიან საფუძესწინი ჭეშმარიტისა სწავლისა და კეთილ-დღეობისანი, მეტადრე მამინ, რომელსაც მღუდელსა აქუს საქმე იმისთანა მოსწავლეობთან, რომელთაც, ესრეთ ვსთქვათ, დედის მუძუსთან შეუწოვნიათ ჭაზრნი უმეტესათა მშობელთა თვსთან, რომელი დაკარგულად რაცხვენ გლეხისათვის იმა დროსა, რომელსაც ისინი მოშორებულ-არიან ჩუქურლებისათვის საოჯახო ძირიკურის მუშაკობისაგან და რომე კითხვა და წერა მათთვის დიდად საჭირო არ არის.

მე ისე მხანს, რომ უწინარეს, ვიდრეღა უ. იოსელიანი ხელ-ჭყოფდა განკიცხვასა მღუდელთასა და აღბეჭკვასა მათსა ბეჭდითა მცონარებისა, სისარბისა და კვცხლის მოყუარებისათა, უძჯობეს იქმნებოდა, რათა პირველად გამოეკუთვნა გარემოებისანი მათნი. მამინ დაინახავდა სიძნელეთა მათ, რომელთაცა აქა წარმოდგენა გვიადულა მან; შეიკავებდა თავსა იმა სილაღისაგან, რომელთაცა იგი აღუთქვამს მათ აწინდელსა და მომავალსა ცხოვრებასა შინა უჯერ-როთა განკიცხვათა; თავისუფალ ჭყოფდა საფლავთა მათთა შებილ-წებისაგან; დაინახავდა იგი იმისაც, რომ მარტო კითხვა და წერა არ არის საკმარ თავ-დებობო ყრმათა კეთილ-დღეობისა და საზოგადოების მათგან სარგებლობისა; გვიჩუნებდა: თუ კითხვის და წერის გარდა, ვიდრე რა და რომელთა ღონისძიებითა უნდა ქმნან მღუდელთა, რათამცა მოსწავლე ყრმა იქმნას კაც-შინაგანი და კაცი გარეგანი.

მალიან სასურველია, რათა ესლა მაინც დაასრულონ მან გულს-მოდგინება თვისი სწავლებისათვის გლეხთ შვილებისა მით, რითაც უნდა დაეწეო; შემდგომ ადევნოს მან თუალ-ყური: თუ რომელს მღუდელთაგანს აქუს ნამდვილად ღონისძიება აღსაზრდელად გლეხის შვილებისა თვნიერ მიძიდ შეიწოვებისა თვისისა სახლობისა და

აწა სძარბებს იმა ღონისძიებათა ამა გუჟარსა კეთილსა საქმესა ზედა და სელ-დადებით გვიჩუქნოს ჩუქნ უღირსი ესე მუშაკი ქრისტეს კენახისა.

აწა უძვირესად საწადელმცა იყო ჩუქნთვს, რათა უ. ავტო-რი, ესე შესანიშნავი ანთრავი სასულიეროს სემინარიისა, მოძავალ-თა წარმოებათა შინა თვსისა კალმისათა უძეტეს ჳსდევდეს განონთა საზოგადოების ზრდილობისათა და აწა შეაგინებდეს შუქნიერ სიტუჟარობასა თვსსა გიობითითა ლექსებითა, რომელნიცა უძეტეს შეეფერებინ უბან-უბან მოტანტალეთა ბიჭბუჭებთა, კიდრე კეთილ-ადზრდილსა ჳბუყსა.

ამ სურვილით გამოკეთსოვებით ავტორსა ჩუქნის დაუვიწყარის პიიტეკოსის ლექსებითა.

„აწ რაცა გკადრე ამისთვს, ნუ თუ შენ იყო მჭმუნავი,“

„აქ უთქმელობა არ ვარგა, პირუტყვი არ ვარ მჭმუნავი.“ —

„მართლად უთქუამსთ შეცნიერთა, წყენათ ჳირთა ბადე“

„ესე გუჟარს ნუ ოდეს იქმ, საქმე სოლმე გაიტადე.“

(რუსთაველი). (*)

სამთავრის მღუდელი ფილიმონ კარბელაძე.

(*) უ. იოსელიანი, რომელსაც შეეხება ეს სტატია, განუმოწა სემინარიას და შევიდა მოსკოვის აკადემიაში; ამისთვს უეჭველია, რომ ამ სიტყვებს ის დიდ ხანს ვერ წაიკითხავს, და მ. ფილიმონ კარბელაძეს არ უნდა შეჩაცხოს დუმილი მისი ნიშნად ძლევისა მას ზედა.

რ ე დ.

ოკდომბრის სვინაქსარი.

„სკედემბერი გავათავუ, ოკდომბერი ვიწყო ახლა,
რადც წმინდანი ვახსენე, ძველათ იუჟენ, განა ახლა,
წამებითა ერთობრივა, ღმერთმან უკელა განახლა,
მე ცოდვილი მათის მადლით, სასუფეველს დამახალა.“

1. ღმერთის-მშობლის სათარგველია, ამ დღესვე სვეტი ცხოველი,
2. მოწამე კიპრიანე არს, მისგან ოხასა მოველი,
3. ამ დღესა დიონისიაცა, წინაჲმე ღმერთისა მთხოველი,
4. იეროთეოს მეწიოს, მასთან სხუნანიცა უოველი.
5. ხარიტონ არის მოწამე, გიორგი მიწამს დგომასა,
6. მოციქულის ხმა მეწიოს, გვერთ განმსილველის თომასა,
7. სერგის და ბაქოს მშველიან, ეძმაკთა უზემენ ერთომასა,
8. ხოლო დედა პელაგია, მიტეკებს ჩემსა ცთომასა.
9. მოციქული არს იაკობ, ანდრონიკეც მასთან არსა,
10. ეკლამზის და ეკლამზიას, ჩემს მეოხად დაუზარსა,
11. მოციქულსა ფილიპესა, თეოფანეს ურეკ კარსა,
12. პრობ, ტარასოს, ანდრონიკე, მიძღვიან მე მარჯვნივ მხარსა.
13. მოწამენი კარპ და პავლი, არიან ერთად კრებული,
14. ნაზარ, გერგას და პროტასი, კელასის-თანა ქებული,
15. ამ დღეს ევთიმი ახალი, და ლუკიანე შებული,
16. მოწამე ლონგინოს იყო, ჯვარცმასედ თანახლებული.
17. მიძღვის მოსე და ანდრია, კრიტიისა მამკენებელი,
18. ლუკა არს მასარებელი, ქუჭყინისა დამკენებელი,
19. იოელ და უაროსცა, მე მექმნენ მამკელბელი,
20. დიდი არტემი მექმნების, სულისა განმკურნებელი.

21. ამ დღესა არის მამისა, ილარიონის დიდისა,
22. ხსენება ამბერკისა, ეფესელთა ურმათა შვიდისა,
23. იაკობ მოციქულისა, მე შემწეობა მზრდიდისა,
24. აქა ხსენება არეთის, მოწამეობით მსხედისა.
25. მხურს ხსენება მოწამეთა, მარტიან და მარტვირისა,
26. ამ დღეს იწამა დიმიტრი, როდეს იყო ყაძი ძვირისა,
27. ნესტორს ვხადი მეოხათა, არ ჩამაგდოს გასაჭირისა,
28. სტეფან ტერენტ და ჯეონი, ეშმაკთ დაუყოფენ ჰირისა.
29. დღეს ამას აბრამ არს, ანასტასი რომელი,
30. ზინობ და ზინობიამა, გამოიპყრან ჩემდა ხელი,
31. მოციქულსა სტაქოს ვჰხადი, განმინათლოს გულის ბნელი,
„ ამჟღიას და ეპიმასოს, შემწეობას მე მოკელი. (*)

(*) ამ ლექსების მწერალზედ მ. ჰარმენზედ მივიღეთ ჩუქნ გორის სობოროს დეკ. პანტელეიმონ წინამძღუაროვისაგან შემდგომი ისტორიული ცნობა: ყოვლად-პატროსანო მამარ გიორგი! თქუენ აგვხტოს წიგნში რომ ჰსწერთ და კითხულობთ პარ მენ მღუდელსა, ის განლდათ ჩემი უძოვროსი ძმა, უხნესი ჩემზედ ოცის წლითა, რომელიც დაიბარა მოსკოვს სქართუჭლოს დედოფალმან მარიაიმან—უგანახკელის მეფის გიორგის მეუღლემან 1813-სა წელსა, და იქვე მოსკოვს შერთო ცოლი და აკურთხებინა მღუდლად, 1816 სა. წელსა, მარტის 11-სა დღესა, თავის მოძღუწად დაადგინა, 1826 წ. სკუფია მიიღო, 1831-ს. წელსა-კამილაკა, 1840 სა წელსა აკურთხეს დეკანოზად, 1844 წელსა ჯუარნი მიიღო და იმყოფებოდა ქართულს სტამბაშიცა; გარდაიცუდა იქვე მოსკოვს 1846 წელსა. მისი მნებებელობა იყო რასაც შეთხზავდა ერთს ჰირს მე გამოიგზავნიდა და ჩემგანაც მოითხოვდა ჩემს შეთხზულსა, და ებ თორმეტის თთუხ სუნაქსარი მან გამოიგზავნა ლექსად ქმნილი და მე წარკუგზავნე საუფლო ლოცუა, რომელიც თქუენ

წარმოგიგზავნეთ დასაბეჭდავად, ათი მცნება და ანბანთ ქება ამოცანად ნათქვამი, რომლისაც მანზედ დაეწუნებინა ღომის ამოცანა ესე: „მე მინახავს საჭმელი რამ, სხუა საჭმელთან არ სადარი, მეუს შანა თუაღისასა მოსახარმომოხამზადარი, მეუჭესულადკე მოეკების, ვინ არს იმითი მადლარი, მენაკეთა კეთილ საგძალი, ჯარათათჳს ცუდი რამ არის.“ ეკ ჩუჭნი ქუჭუნის საჭმლის ძაგება არისო, ეთქვა მას, და სხუა კი სრულებით მოსწონებოდა. ძაგების შემდგომ 1833 წელსა მოწერა რაც მე შემითხზავს ან შენაო სრულებით ერთად დავსწერ, წიგნად შეკვრავ და წამოგიღებო; ის გარდაიცვალა და შემდგომ იმისი დანაშთენი მასკე წელსა მისმა სიდედრმა გამოგიგზავნა ერთი სახალნე დაბეჭდილი სკივრები და კლადიკაკვის ახლოს დამე დაესხენ ავაზაკნი, გატესეს სკივრი და წაიღეს ერთი სამურის ქურჭი, ერთი დუყინი ფარჩის ანათურა და ერთი დუყინი ფარჩის კაბა, კაბინეთის გულის ჯუარჩი რქონი და სხუაც მრავალნი წიგნები და ნივთნი. ადრეკე ფარჩით სია მივიღე და გასაღებები და მესამედიცა აღარ იყო, და ნივთების ნაცრულად შთაეყარათ რაღაყები და აგურები და ის ლექსების წიგნიც მაშინ დაიკარგა და იმ გაჩეხილადეს იქმნება ავაზაკთაგანმან ვინმე მისუიდა, თორემ ვინ მისცემდა. დეკ. ჰანტ. წინამძღუაროვი.“ მტირე ესე გარემოება გვიმტკიცებს, რომ უადთა ვითარებისაგინ მრავალნი თხზულებანი არიან დაკარგულნი საქართუჭლადი, და დმერთმან იცის ვის ხელში იპოებიან. . . . რედ.

სიკუდილი.

უკელას ვხედავთ, აქ არ ვინ რჩება,
ადრე თუ გვიან, მანდა გუდება.
რაკი მოკუტები, რათ მინდა ფული,
რა ამამძვრება, უეცრად სული.
მანამ ვარ ცოცხალ, ღმერთს ვადადებ,
და ცოდვს მუდამ, მე თავს ვარადებ.
ჩემს სიცოცხლეში, ამას ვეცდები,
არა ვის უყრ, მტრობა ებები.
ეგრეთვე ცილი, არ ვის დაწამო,
და ყოველ ვაცთან, პირ ნათლად ვიყო.
რამ თავში მცემდნენ, ხმასაც არ ვაკტემ,
ვეტუვი მადლობას, პატივსაც ვცემ.
მე ამა ქტუვით, რა დამაკლდება,
ვხედავ რამ უკელა, ერთ წამსა გუდება.
რაკი მოკუტები, მე უბედური,
რამ ჩამაწვენენ, შავსა მიწაში,
არ გაიგონებს, კიცის ხმას ყური;
სტუმრად ვყოფილ-ვარ, მაშ ამ სოფელში.
რაკი ვარ სტუმარ, ამას ვეცდები,
უკელას პატივს-ვსტე, თავიც ვაუწარო,
კეთილ ვეძებო, რადგანაც ვგუდება,
თუ ვცოდე რამე, სულ აღვიარო.
რამ ჩემსა სულსა, არ დაუძიძეს,
აქვე ვეცდები, რამ არ შევცოდო,

კეთილი საჭმე, მე არ მამაკლდეს,
ტანჯვას მამოკრე, გთხოვ შემოქმედო.
რათ მინდა ვძებნო, რქრო და ვეცხლი,
რაკი სიკუდილსა, უეცრად ველი.
სჯობს რომ მოუყასი, მე შევიყუარო,
ცრემლი ტანჯვისა, რომ არა ვღუარო.
თუძცა არ მინდა, სრულად სიკუდილი,
მაგრამ ღუთით არის დაწესებული.
ერთ წამს მოვსწუდები, სრულებით ყოველს,
რას არს ცხოვრება, ჩუქნი ამ სოფელს?
ყოველ საათსა, ყოველ მინუტსა,
უნდა ველოდეთ, ჩუქნი სომ სიკუდილსა.
რაკი მოვკუდები, ეხლავ ვეცადო,
ეგებ რომ ღმერთსა, მე არ შევცოდო.
ადრე თუ გვიან, სომ უნდა მოვკუდე,
და ამ სოფელსა, სრულებით მოვსწუდე.
ას! ვინ გაუძლოს, ამტელსა დაძღებს,
ბეკრიც რომ დამჩხეს, მე რაღას მარგებს?
იქნებ ჩემ ოფლმა, მევე მასწუხოს,
საფლავს უწყალოდ მე ჩამამძახოს.
სულიც მიხსენოს, მე უბედურსა,
რათ მინდა დამჩხეს, თული ბედაკრულსა.
რას არ მიცდია, ამას სოფელში:
ეკლავ ვცანი, ჩემს სიტოცხლემში.
მაგრამ ყოფილას, ეკლავ ამას,
მე გაკედრები ყოვლის მამას,
თურომ შევცოდე, და ვიტანჯები,
გთხოვ მამატო, თუ გცოდე მართლად,
მანც მოვკუდები, მას გაკედრები:
მეორ მოსკლასა, დაგხუდე პირნათლად.

მაშორე ტანჯვას, დაუდგრომელსა,
მარად ვოჭირობდე, მუდამ კეთილსა,
მით საუკუნოს, რომ ვნეტარებდე,
აქაც კეთილად, დროს ვატარებდე.

გიორგი იანქელი.

რედაქციისაკან.

ზოგიერთნი ჩუქნს უურნალზედ ხელისმომწერნი, რომელთაც მიიღეს სრულიად წიგნები პირველისა და მეორისა (1864-65 და 1865-66) წლისა სურვილისა და მოთხოვნებისასაებრ მათისა, აქამოდე არ გვიგზავნიან იმათს ფასსა, და ამ სახით შემწობის მაგიერად გვაძლევენ დაბრკოლებასა უურნალის დროდროზედ გამოცემაში. ეს გარემოება წინასაღმდეგია არა თუ პატიოსნებისა და სვინიდიხისა, არამედ ღუთის სჯულისა და მოყუასთა სიუჭარულისა, რომლისათვისცა კმროდობთ ჩუქნ შემდგომისაებრ ჩუქნისა; ეს აძლევს ანუ მიხტემს ოდესმე მიზეზსა უკმაყოფილებისასა ჩუქნ ზედა იმა კეთილსაიმედოთა პირთა, რომელნიცა გვაძლევენ ჩუქნ ვიდრე აქამოდე უოკელაგუასსა შემწობასა—სიტყვით და საქმით.—ვინ არიან ესრეთნი დამაბრკოლებელნი ჩუქნნი, იმათს სახელს არ ვახსენებთ ამ პირველს შემთხვევაში. იმედი გვაქუს, ამ მტირე შენიშვნასაც იგრონობენ და დააკმაყოფილებენ ჩუქნს რედაქციას მისდა შესახვედრის ფულის გამოგზავნითა.—ხოლო რაღცა შეეხება იმა სამღუდელო პირთა, რომელთაცა ებრძანა მოთხოვნისაკან ამ უურნალის თავათავის დროზედ გამოწერისა და აქამოდე არა ვითარს ვახუხს არ იძლევიან,—დაუდევნელობა და უყურადღებლობა მათი გამოცხადება ვინდამიცა ჯერ არს. . .

მღუდელო გიორგი ხელიძე.

28-го Окт.

1866 г.

СИНОД. СЛОВО НЕРСЕСА ЛАМБРОНСКАГО.

(Окончаніе.)

Слышите ли радостные клики, раздающіеся надъ вашими ушами! Пробудитесь, беритесь за построеніе церкви Богу живому. Вручите этому мудрому архитектору—одинъ изъ васъ золотую покорность сердца, другой—серебрянное сочувствіе, третій—разноцвѣтные камни любви, единоплеменіе, единомысліе. Откиньте всякую раздражительность, забудьте всякое тщеславіе: будемте считать другихъ лучше себя: станемъ искать скорѣе побѣжденія, нежели побѣды; пусть скорѣе къ намъ будутъ несправедливы нежели мы къ другимъ, ибо мы имѣемъ дѣло съ друзьями, а не съ врагами. Объ этомъ-то пишетъ апостоль: „для чего бы вамъ лучше не оставаться обиженными? для чего бы вамъ лучше не терпѣть лишенія?“ (*перв. Посланіе къ Коринт. 6, 7*). Утвердивъ между собою любовь черезъ лишеніе и смиреніе, мы явимся послѣдователями Павла, а не какого-нибудь ничтожнаго человѣка. Объявимте общую войну общему врагу нашему, діаволу, а въ отношеніи братьевъ нашихъ будемте всегда кротки; и это тѣмъ болѣе, что діаволь нерѣдко уступаетъ смиренію. Если смиреніе побѣждаетъ самый корень зла (то-есть діавола), то такъ легко ему покорить сердца наши, когда они имъ исполнены! Ничто тѣлесное не должно быть примѣшано въ это

духовное наше дѣло. Прочь отъ насъ всякая клевета! Не будемъ несправедливыми судіями, мы, коихъ ожидаетъ нелицепріятный судъ (Божій). Такою мѣрою, какою мы мѣримъ здѣсь, мѣрять будетъ нашъ неложный судія (*Матѳ.* 7, 2; *Маркѳ* 4, 24; *Лука* 6, 38). Если мы любимъ (ближняго), если ниша мѣра—любовь; то насъ (также) ожидаетъ любовь; если же мѣра наша состоитъ изъ вражды и ненависти, то мы то же самое получимъ. Меня страшитъ притча о рабѣ, которому господинъ простилъ его большой долгъ, но который самъ не хотѣлъ простить небольшого долга своему товарищу. „Рабъ же тотъ, говоритъ евангелистъ, вышедши, нашель одного изъ товарищей своихъ, который долженъ былъ ему сто динарiевъ и, схвативъ его, душилъ, говоря: отдай мнѣ чѣмъ долженъ. Тогда товарищъ его палъ къ ногамъ его, умолялъ его и говорилъ: потерпи на мнѣ, и все отдамъ тебѣ. Но тотъ не захотѣлъ, и пошелъ и посадилъ его въ темницу, пока не отдасть долга. Такъ и Отецъ Мой небесный поступитъ съ вами, если не проститъ каждый изъ васъ отъ сердца своего брату своему согрѣшенія его“ (*Матѳ.* 18,—28). Какой страшный приговоръ! и мы уже находимся подъ этимъ приговоромъ, мы которые, не имѣя доказательства преступности нашихъ братьевъ, по одному только подозрѣнію осуждаемъ ихъ! Развѣ мы отмстители за оскорбленіе, нанесенное Богу? „Единъ есть законоположникъ“ (*Иаковъ* 4, 12), говоритъ апостоль Іаковъ, судъ котораго насъ всѣхъ ожидаетъ.

Праздники и преданія имѣютъ своимъ началомъ любовь, на которой они основаны, а не наоборотъ; и потому для сохраненія ихъ неизмѣнными не прилично уничтожать любовь, въ силу которой они существуютъ. Ибо благодар-

ственныя молитвы, освящающее муро, Господніе праздники и все къ нимъ относящееся суть только знаменія изліянiя на насъ благодати Спасителя. Что вы думаете лучше: замѣна ли вещества веществомъ, времени временемъ, или упорное сохраненіе ихъ и уничтоженіе мирнаго единства Христовой церкви? Уже ли вы не хотите взять себѣ въ примѣръ волю Господа, который счелъ справедливымъ установленную для покоя человѣка субботу нарушить для его же исцѣленiя? Если такъ, то мы погружены въ нелѣпныя суевѣрiя Евреевъ! Остерегитесь, братiя; бойтесь, чтобы Слово Божіе не назвало насъ лицемѣрами и нарушителями божiя закона, заботящимися только о твердомъ сохраненiи нашихъ преданiй. Смотрите, чтобы и въ наше время Господь не бросилъ намъ въ зице упрекъ пророка Исаи. „Лицемѣры, хорошо пророчествовалъ о васъ Исаи, говоря: люди сiи чтутъ Меня устами, но сердце ихъ далеко отстоитъ отъ Меня; они учатъ ученiямъ, заповѣдямъ человѣческимъ.“ „Отмѣнивъ, говоритъ, заповѣдь Божію, вы соблюдаете свое преданіе“ (*Маркъ* 7, 6—9; *Матѳ.* 15, 7—9).

Но спросятъ: что это за заповѣдь Божія, которую мы нарушаемъ, (сохраняя) наши преданiя? Братъ, это—любовь къ ближнему; ибо Христосъ сказалъ: „заповѣдь новую даю вамъ, да любите другъ друга; потому и узнаютъ, что вы мои ученики“ (*Иоан.* 13, 34—35). Мы оставляемъ эту любовь изъ-за сохраненiя преданiй и праздниковъ, боясь перенести ихъ на другой день, чего мы не получили отъ Христа какъ законъ, но что мы сами учредили изъ любви къ Нему. Это прекрасно до тѣхъ поръ, пока большій законъ не ниспровергается малымъ (закономъ). „Ибо во Христѣ,

говорить апостоль, вѣра дѣйствующая любовью“ (из Галат. 5, 6).

Что ты говоришь, божественный Павелъ? Стало быть, времена праздниковъ, вещества таинства, различіе пищи (безъ любви не могутъ быть угодны Богу)? Никогда, говоритъ онъ; ибо тогда только они угодны Богу, когда всѣ они совершаются съ вѣрою и любовью, не взирая на то, когда совершаются и изъ какихъ веществъ. Но если совершители лишены вѣры и любви, что бы ни творили, все будетъ напрасно; потому что духовное существо не на вещество смотритъ, но на душу и любовь, съ которой оно предлагается. Изъ этого ясно, что они квасный хлѣбъ, какъ мы полагаемъ, не есть оскверненіе во Христѣ, ниже опрѣснокъ, какъ они думаютъ, умерщвленіе. Равнымъ образомъ ни вода ничего не прибавляетъ къ таинству (евхаристіи), ни отсутствіе не уменьшаетъ его (значенія); ибо вино само по себѣ есть уже знаменіе крови Новаго Завѣта. Отправленіе праздника въ томъ или другомъ мѣсяцѣ не можетъ сдѣлать его угоднымъ или не угоднымъ (Богу. Если вы не доумѣваете (въ сказанномъ нами), то оставивъ это и множество тому доказательствъ изъ священныхъ книгъ, давайте разсмотримте самую сущность предмета. Мы знаемъ, что съ теченіемъ каждаго года праздники переходятъ съ одного дня на другой: такъ что если Рождество въ нынѣшнемъ (году) пало на такой-то день, въ будущемъ уже не придется въ тотъ же самый день, но перейдетъ съ (одного) дня на другой. Невозможно, чтобы день или время Рождества Христова всегда былъ одинъ и тотъ же, какъ думаютъ нѣкоторые; ибо время въ своемъ вращеніи измѣняетъ всѣ праздники, перенося ихъ съ (одного) дня на

(другой) день. Тоже бываетъ и съ великой спасительной Пасхой, которая переходитъ не только съ (одного) дня на другой, но даже съ одного мѣсяца на другой. Когда же мы празднуемъ ее наравнѣ съ другими (народами), никто (изъ насъ) не сомнѣвается тогда во взаимномъ православіи. Таково должно было быть и празднованіе Рождества Христова (32), еслибы мы стремились къ согласію церкви. Нѣтъ надобности прибавить здѣсь намъ, мудрымъ учителямъ, слова святыхъ отцевъ, которыя (въ этомъ случаѣ) послужили бъ намъ только укоромъ, ибо (Григорій) Богословомъ при объясненіи различныхъ таинствъ указываетъ и на дни ихъ (совершенія). Святой Евфремъ говоритъ, что Христосъ родился въ томъ мѣсяцѣ, когда солнце, начиная свой поворотъ, восходитъ. Прокль говоритъ, что святой Стефанъ какъ денница, показался вмѣстѣ съ солнцемъ. Съ нимъ и многіе другіе тоже самое утверждаютъ.

Были люди, которые, подвергая изслѣдованію вино, нашли, что въ сущности своей, оно не что иное какъ вода, посредствомъ виноградной лозы превратившееся въ иное вещество. Если вино имѣетъ началомъ своей сущности воду, какъ доказано, то какъ можетъ оно вѣрнуться

---

(32) Рождество Христово празднуется Армянами не 25 декабря, какъ въ восточной и западной церквахъ, но 6 января вмѣстѣ съ Крещеніемъ, чему основаніе читатель найдетъ на 133 и слѣд. стр. Историч. памятниковъ вѣроучен. арм. церкви.—Ораторъ выражаетъ желаніе, чтобы его соотечественники праздновали Рождество съ прочими христіанскими церквами 25 декабря, какъ они празднуютъ съ ними Пасху, въ какой бы день и въ какой бы мѣсяцъ ни приходилась послѣдняя.

при вторичномъ своемъ соединеніи съ водою (33)? Взглядъ чисто-дѣтскій! И такъ какъ сущность ихъ (то-есть воды и вина) одинакова, то развѣ можно считать недостаткомъ, если къ вину не примѣшана вода, и на оборотъ? Всѣ вещества состоятъ изъ четырехъ стихій: изъ земли, воды, воздуха и огня (34); и какъ вино также вещество, то и въ немъ въ равной мѣрѣ примѣшаны все четыре стихіи, значитъ и вода.

Не станемъ пренебрегать кваснымъ хлѣбомъ, какъ чѣмъ-то испорченнымъ, ниже считать неквасный чѣмъ-то мертвымъ. Если мы не дѣлаемъ между ними никакого различія, то неужели Богъ отвергнетъ свое твореніе какъ скверну? Развѣ мы не знаемъ, что и квасный и неквасный (хлѣбъ), какъ вещество, подлежитъ тлѣнію? Оба эти вещества, какъ тѣло, подвержены тлѣнію и мертвы, потому что лишены живой души. Какъ квасный хлѣбъ передъ некваснымъ, также неквасный передъ кваснымъ хлѣбомъ — не имѣютъ ни какого преимущества; ибо и тотъ и дру-

---

(33) Армянская церковь таинство евхаристіи совершаетъ на чистомъ винѣ на томъ основаніи, что въ евангеліи, когда Спаситель на тайной вечери подавалъ ученикамъ чашу (*Матѳ.* 26, 27;— *Марка* 14, 23;—*Лука* 22, 20), не сказано, что Онъ примѣшивалъ воды. Равнымъ образомъ Армяне употребляютъ на евхаристіи неквасный хлѣбъ, потому что тайная вечеря происходила въ праздникъ опрѣсноковъ; слѣдовательно и на вечери не могло быть другаго хлѣба кромѣ некваснаго.

(34) Говоря; всѣ вещества состоятъ изъ четырехъ стихій — земли, воды, воздуха и огня, Нерсесъ Ламбронскій платитъ дань тогдашней наукѣ и рассуждаетъ такъ, какъ сталъ бы рассуждать о веществахъ физикъ или химикъ XII вѣка.

гой—хлѣбъ. Все сказанное подтверждается свидѣтельствомъ нашего разума. Слѣдовательно, и квасный и неквасный хлѣбъ какъ вещество, подвержены тлѣнію; но когда по освященіи молитвою мы предлагаемъ каждый изъ нихъ Богу какъ воспоминаніе о тѣлѣ Христовомъ, тогда мы вѣруемъ, что дѣйствіемъ Духа Святаго тлѣнное становится для насъ пищею нетлѣннаго таинства, и что мертвое вещество черезъ соединеніе съ нимъ Святаго Духа получаетъ жизнь. Еслибъ мы были Евреи, обращашіе вниманіе (только) на вещество и на вещественные знаки, тогда бъ не были неумѣстны подобныя разсужденія. Но мы стоимъ выше подобнаго взгляда: у насъ всѣ вещественные признаки бездушныхъ стихій оживотворяются Духомъ Святымъ; и потому возможно ли допустить мысль о смертности и тлѣнности тамъ, гдѣ (витаеть) Духъ? Въ доказательство сказаннаго приведемъ то, что видимъ въ самомъ человѣкѣ: тогда только онъ подвергается тлѣнію, когда душа оставляетъ тѣло. Таковы и всѣ наши до Христа относящіяся таинства: тогда только онѣ подвержены тлѣнію и несовершенны, когда посредствомъ вѣры и молитвы Духъ Святый еще не соединенъ съ ними. Но когда Онъ осѣняетъ тѣло веществъ запечатлѣваетъ въ немъ живую душу и духовнымъ образомъ соединяется съ нимъ, тогда оно, какое бы ни было, становится совершеннымъ (таинствомъ) во Христѣ.

То же разумѣть должно и о мѣрѣ, которое получаетъ свое благовоніе не отъ вещества самаго, но отъ Духа Святаго, черезъ посредство священнической молитвы наполняющаго его духовнымъ благоуханіемъ. И потому справедливо говорить апостоль: „во Христѣ Іисусѣ только вѣра,

дѣйствующая любовью“ (*къ Галат. 5, 6*). Любовь къ Богу плодомъ которой (является) молитва, низводитъ Духа Святаго въ несовершенное вещество, а вѣра служитъ ей основаніемъ: и если Богъ—существо духовное, внимаетъ молитвѣ разумнаго (человѣка), то Онъ равнымъ образомъ принимаетъ и его благословеніе.

Вѣрь, что какой бы ни былъ хлѣбъ, когда произнесена надъ нимъ молитва, онъ становится тѣломъ Христовымъ и есть дѣйствительно таковъ. Если не имѣешь этой вѣры, то неквасный ли будетъ хлѣбъ, будетъ ли онъ бѣлъ какъ снѣгъ—ты не станешь его считать (тѣломъ Христовымъ). Ибо благословеніе не превращаетъ стихію въ другое зрѣнію твоему подлежащее естество, но сообщаетъ ей только духовную силу. Духовное становится видимымъ посредствомъ вѣры, а вѣра въ силахъ принимать за тѣло Христово и квасный и неквасный хлѣбъ, освященный благословеніемъ. Если ты въ состояніи это едѣвать, то зачѣмъ тебѣ негодовать или противиться? не значитъ ли это, что ты къ брату своему питаешь вражду и зависть? А гдѣ живутъ эти страсти, тамъ „неустройство и все худое“, говоритъ апостоль (*Иаковъ 3, 16*). Ибо если ты совершаешь евхаристію на неквасномъ хлѣбѣ изъ того только, что братъ твой совершаетъ ее на квасномъ, то (знай, что) ты лишенъ вѣры и рабъ зависти. Если же ты хранишь преданіе свое во славу Божію, принимая за истинное тѣло единаго Христа квасный, или неквасный, но благословенный, хлѣбъ—тогда это твое мнѣніе достойно похвалы. Насъ и святыхъ своихъ апостоловъ Господь училъ, что только вѣра и любовь, а не что иное, потребны при совершеніи таинства (евхаристіи). Потому и апостолы не

сочли нужнымъ писать—(которое именно) изъ этихъ веществъ слѣдуетъ принимать и которое отвергать; ибо какая имъ была надобность дѣлать различіе между веществами, когда они самую жизнь имѣли (предметомъ) своего поклоненія.

При этомъ взгляните на Израиля, который не былъ удостоенъ дѣйствія благодати Святаго Духа, и котораго знаки таинства органичивались только тѣлесными веществами; (смотрите), какъ Богъ въ законѣ съ точностію опредѣлилъ каждое вещество: и различныя жертвоприношенія, и различныя способы раздѣленія жертвы закланія, изъ которыхъ однѣ всецѣло должны были быть предаваемы всесожженію, а другія иначе; однѣ—въ скинни, другія—въ алтарѣ. Намъ же ничего подобнаго (не предписано) кромѣ вѣры и любви въ священнѣйшемъ ихъ значеніи. Вотъ, посему мнѣнію, различіе между нашимъ и ихъ способомъ жертвоприношенія! Объясняюсь примѣромъ: если бы кто захотѣлъ написать портретъ, тотъ конечно сталъ бы употреблять разноцвѣтныя краски, и употребилъ бы все усилія и искусство, чтобы воспроизвести сходство оригинала въ величинѣ, ростѣ и образѣ, дабы безжизненное (изображеніе) могло казаться наблюдателю прекраснымъ и пріятнымъ, какъ живое (существо); между тѣмъ какъ живой человѣкъ, носящій въ себѣ душу, не нуждается въ вѣрности красокъ, чтобы выражать жизнь свою, которая обнаруживается дѣйствіемъ души на движеніе членовъ. Израиль изображалъ собой этотъ безжизненный образъ и подъ гнетомъ адамовыхъ грѣховъ не могъ принять на себя дѣйствія Духа Божія: онъ старался изображать истину яствами, возліянiями и различными омовеніями. Но Хри-

стось, первосвященныхъ будущихъ благъ, пришелъ и съ великой, совершенной, нерукотворенной скиніей, сдѣланной не изъ веществъ, вступилъ посредствомъ своей крови въ Святое Святыхъ, то-есть въ лоно Отца, гдѣ уготовилъ намъ вѣчное спасеніе и, принявъ отъ Отца защитника, послалъ его намъ спасеннымъ въ лицѣ Святаго Духа: и „будетъ Онъ съ вами пребывать, сказалъ, и въ васъ будетъ“ (Иоан. 14, 17). Имѣя Его съ собою, мы не нуждаемся въ различныхъ веществахъ; ибо достаточно благословить ихъ Духомъ, чтобы они превратились въ образъ и тѣло Христа. А что Святыи Духъ со всѣми нами христіанами, это ясно изъ неложнаго обѣта, гласящаго: съ вами пребуду до окончанія міра во вѣки.

Итакъ, тамъ, гдѣ животворящій Духъ, на что образы и тѣлесныя вещества? И если они были необходимы, то почему же наши законоположители не предписали ихъ намъ, какъ то предписалъ Моисей еврейскому народу? Сказано только: „Духа не угашайте“ (Пер. Посл. къ Тимотееву 5, 19); „не оскорбляйте Святаго Духа Божія“ (къ Ефес. 4, 30). А что его оскорбляетъ, если не празднословіе? И если его оскорбляетъ празднословіе, то какъ сильно должны оскорблять его безразличное порицаніе и поношеніе того, какъ совершается таинство Христова у различныхъ христіанскихъ народовъ! Но когда ты такимъ образомъ оскорбляешь и чрезмѣрнымъ презрѣніемъ угашаешь его, (спрашивается): какая тебѣ польза отъ почитанія бездушныхъ веществъ и отъ различія, которое дѣлаешь между ними? Увы нашему невѣдѣнію и плачевному несчастію! Мы превзошли сыновъ израильскихъ нашимъ зломъ! Что станетъ съ нами, братья?

Но нѣкоторые говорятъ: мы такъ вѣруемъ; пусть они (Греки) позволятъ намъ сохранить неизмѣнными наши преданія, сами же пусть останутся при своихъ. Но такъ ли это на самомъ дѣлѣ? Пусть каждый изъ насъ по совѣсти засвидѣтельствуетъ справедливость этихъ словъ. Желаніе преимущества умолило мудрость, а раздоръ—любовь. Выступая на арену вражды, каждый изъ насъ желаетъ только быть побѣдителемъ. Скажу болѣе: они (Греки)—основаніе и начало христіанской вѣры и христіанскихъ обрядовъ, полученныхъ ими отъ апостоловъ и непоколебимо сохраняемыхъ ими до сего времени; мы же все что имѣемъ, имѣемъ отъ нихъ. Греція названа матерью мудрости, и въ послѣдствіи, орошенная Павломъ, процвѣла. Богодухновенныя книги, которыя у насъ, составляютъ ихъ собственность и переданы намъ ихъ отцами. По свидѣтельству апостола, Христосъ поставилъ престоль ихъ царства опорою и столпомъ для христіанской вѣры: Когда переходящее ихъ владычество поколеблется, тогда начнется нескончаемое царство Христова. Пока не прекратится царство греческое, „не придетъ человекъ беззаконія, сынъ погибели, его же уничтожитъ Господь Іисусъ Христосъ“ (*Втор. Послан. къ Тессал. 2, 3—8*). Видишь ли, какъ апостоль самъ свидѣтельствуетъ о преимуществѣ (Грековъ)? Въ этомъ (сонмѣ) духовныхъ, гордящихся владычествомъ Христа, я не хочу сказать, что даю предпочтеніе матеріальному могуществу; нѣтъ, я указываю вамъ, мудрымъ, на то только, что они, по изволенію Божію, вмѣстѣ съ свѣтскимъ престоломъ имѣютъ и престоль духовный. Поэтому у нихъ неизмѣнны постановленія церковнаго благолѣпія, измѣненія же (совершаются) въ славу Божію; ибо они

согласны съ словами: „если же другому изъ сидящихъ будетъ откровеніе, то первый молчи“ (*перв. Посл. къ Коринѳ.* 14, 30).

Но какіе неразумные цари выпали намъ въ удѣль и какимъ образомъ порядокъ церковный былъ ниспровергнутъ у насъ безмысленными князьями, вы (хотя и) хорошо знаете это изъ исторіи, однако же не (будетъ) стыдно повторить (здѣсь) заключающееся въ ней не порицанія ради, но для нашего назиданія. Развѣ не наши князья нашли справедливымъ подчинить святаго Саака какому нибудь Беркишю и такимъ образомъ нанести жестокое оскорбленіе этому вѣчно-достойному пастырю? Но безумію ли (нашихъ) князей обязаны мы тѣмъ, что въ нашемъ отечествѣ Парсы неоднократно предавали огню наши книги и разрушали церкви наши? Поэтому мнѣ кажется, что древность ученія Грековъ и непоколебимость ихъ престола свидѣлствуютъ о истинности ихъ преданій.

Итакъ, примемъ изъ лежащихъ предъ нами ихъ предложеній (35), кои желаемъ и можемъ принять; примемъ ихъ съ любовью какъ законы, идущіе отъ нашихъ предшественниковъ, а не отъ чужихъ; примемъ съ крото-

---

(35) Предложенія, сдѣланныя Греками Арменамъ, о которыхъ говоритъ здѣсь Нерсесъ лабронскій, заключали въ себѣ девять пунктовъ. Мы приводимъ ихъ по рукописи нашей бібліотеки.

а) Предайте анафемѣ говорящихъ о Христѣ единое естество: Евтихія, Діоскора, Тимофея Елура и всѣхъ единомышленниковъ ихъ.

б) Исповѣдуйте Господа нашего Іисуса Христа единымъ Сыномъ, единымъ лицомъ, единымъ Христомъ, единымъ Господомъ, изъ двухъ совершенныхъ естествъ соединенныхъ въ одномъ лицѣ

стью, а не съ принужденіемъ, во славу Божію, съ вѣрою, а не съ пренебреженіемъ. „Духи пророческіе послушны пророкамъ“, какъ вы уже услышали; Богъ не есть Богъ раздора, но мира; и потому все что производитъ миръ—угодно Ему. Не излишнимъ считаю сказать и слѣдующее: пусть потрясенная наша церковь опирается на желѣзный посохъ (36); призовемте на помощь нашему плѣненію то-

---

безразлично, неизмѣнно, несмѣшанно. Не говорите: иной Сынъ божій и иной Сынъ св. богородицы, но тотъ же—Сынъ божій и Сынъ человѣческой. Исповѣдуйте единого (Христа) Богомъ и человекомъ въ двухъ естествахъ, имѣющихъ два дѣйствія, двѣ воли—божескую и человѣческую, непротивныя одна другой, но человѣческая идущая за волею бога.

с) Желаетъ, чтобы вы пѣли трисвятую пѣснь безъ *распнѣйся за ны*.

д) Празднуйте и праздники съ Греками, т. е. Благовѣщеніе 25 марта, Рождество 25 декабря, Обрѣзаніе въ 8-й день по Рождествѣ Христовѣ. т. е. 1 января, Крещеніе 6 января, Срѣтеніе Господне 2 февраля, и вообще всѣ праздники Господніе и св. Богородицы, Предтечи, св. апостоловъ и т. д.

е) Приготовляйте муро изъ елея масличнаго дерева.

ф) Совершайте божественную евхаристию кваснымъ хлѣбомъ, виномъ и водой.

г) Пусть всѣ христіане, іереи и народъ остаются въ церкви, когда совершается божественная жертва, кромѣ тѣхъ, коимъ воспрещаютъ правила ради покаянія; тоже (соблюдайте) и при прочихъ обрядахъ церковныхъ.

h) Примите четвертый, пятый, шестой и седьмой вселенскіе соборы.

і) Примите предложеніе каеоликоса только отъ греческаго императора.

(36) Подъ словами: „желѣзный посохъ“ Нерсесъ разумѣетъ сильную опору греческой церкви.

го (37), на котораго весь міръ устремляетъ свой взоръ, какъ на мѣту. Мы увѣрены, что въ царскихъ щедротахъ найдемъ утѣшеніе въ нашихъ бѣдствіяхъ и покой въ безопасной пристани послѣ нашего скитальчества (38). Посмотрите на отдѣлившійся отъ насъ народъ иверійскій: съ тѣхъ поръ, какъ онъ опирается на Грецію, съ каждымъ днемъ блистательнѣе становится во Христѣ (39). Хотя

---

(37) Ораторъ указываетъ на греческаго императора Мануила

(38) „*Скитальчествомъ*“ считаетъ Нерсесъ нахожденіе престола армянскаго царства въ Киликіи, а не въ собственной Великой Арменіи.

(39) Иверійская церковь до конца VI вѣка была въ зависимости отъ церкви армянской, отъ которой получала она своихъ архіепископовъ. Со вступленіемъ на престолъ каѳоликоса Моисея II (551) возникли между обѣими церквами недоразумѣнія, продолжавшіяся до 596, т. е. до 3-го года патриаршествованія Авраама I. Настоятелемъ иверійской церкви въ это время былъ епископъ Кюріонъ, человекъ въ высшей степени честолюбивый. Видя, что каѳоликосъ Моисей въ ахванскую (албанскую) церковь назначаетъ митрополита, онъ вознегодовалъ на это и началъ всячески стараться выйдти изъ-подъ зависимости отъ армянской каѳедры. Съ этимъ намѣреніемъ Кюріонъ самовластно, безъ вѣдома своего начальника, сталъ дѣлать нововведенія во ввѣренной ему церкви, вслѣдствіе чего между нимъ и каѳоликосомъ возникла полемика, которая сначала съ обѣихъ сторонъ велась хладнокровно и съ соблюденіемъ всѣхъ приличій. Кюріонъ видѣлъ въ своемъ начальникѣ-противникѣ человека умнаго и проницательнаго, патриархъ же съ своей стороны хорошо понималъ какого закала архіепископъ иверійскій, какимъ чувствомъ движимъ и къ какой стремится цѣли. И потому онъ во все время своего патриаршествованія, въ теченіе 43 лѣтъ (551—594) употреблялъ всѣ средства, чтобы привести Кюріона къ сознанию его обязанности и долга, не раздражая его. Со смертию Моисея дѣла иверійской церкви приняли другой оборотъ: преемникъ

поздно, но сдѣлаемте и мы тоже. Я не говорю, чтобъ отдать душу за спасеніе тѣла: надѣюсь, никто изъ васъ не дастъ превратнаго толкованія моимъ словамъ. При видѣ слабости нѣкоторыхъ, я, ученикъ Христа, стараюсь подра-

---

его, Авраамъ, ревнуя о своей власти, не могъ равнодушно смотрѣть на упорство Кюриона, и потому пустилъ въ дѣло и брань и угрозы. Кюрионъ довольный этимъ, написалъ рѣшительный отвѣтъ на грозную грамоту патріарха и перешелъ, какъ тогда выражались въ Арменіи, къ халкидонитамъ. Это случилось въ 596. Здѣсь начинается отпаденіе иверійской церкви отъ армянской и соединеніе ея съ греческою. Вотъ фактъ, на который указываетъ Нерсесъ, говоря объ отдѣленіи отъ армянъ иверійскаго народа.

Замѣтимъ кстати; что объ отпаденіи иверійской церкви говорятъ многіе изъ армянскихъ историковъ. По времени первое мѣсто между ними занимаетъ: а) Моисей Кахакантуаци, жившій въ первой половинѣ X столѣтія и оставившій намъ Исторію Ахваніи (азиатской Албаніи), изданную мною въ 1860 и переведенную на русскій языкъ г. Паткановымъ въ С.-Петербургѣ въ 1861 (см. кн. II, гл. XLVII, XLVIII);—б) Иоаннъ каѳоликосъ, по прозванію *Историкъ*, патріаршествовавшій до 925 (см. арм. текстъ его Исторіи Арменіи моего издан. 1858 г. стр. 38);—с) Ухтанесъ, жившій въ патріаршествованіе Хачика I въ исходѣ X столѣтія (672—992), отъ котораго мы имѣемъ „Исторію отпаденія иверійской церкви“, къ сожалѣнію еще неизданной; наконецъ, d) академикъ Броссе по имѣющемуся въ Академіи наукъ списку важнаго этого памятника составилъ прекрасную статью объ этомъ интересномъ вопросѣ церковной исторіи, которую рекомендуемъ нашему читателю. См. его *Additions et Eclaircissements à l'Histoire de la Géorgie Addition V*, pp. 107—125.

Противъ сего примѣчанія не точно характеризующаго грузинскую церковь, слѣдуетъ особое примѣчаніе, которое будетъ помѣщено въ одной изъ слѣдующихъ книжекъ „Вѣстника“. *Ред.*

жать учителю, который исцѣленіе душъ соединялъ съ исцѣленіемъ тѣлъ, и вѣрю что намъ, потрясеннымъ и душею и тѣломъ, дастся миръ, и потому стараюсь быть его благовѣстителемъ.

Зачѣмъ же намъ, христіанамъ, пренебрегать другъ другомъ и чуждаться, когда и съ нехристіанами мы не прекращаемъ нашихъ сношеній? Долго ли мы, члены одного и того же тѣла, уязвлять будемъ друга устами, наполненными змѣинымъ ядомъ? Долго ли намъ безъ пощады поражать другъ друга? Подумайте братья: ужели эта вражда моглабъ такъ долго и такъ твердо держаться, еслибъ она была божескимъ закономъ?—Увы, укажите мнѣ хоть на одинъ изъ божественныхъ законовъ, который бы стоялъ непоколебимо? Уже давно земля наша заросла плевеломъ грѣха и листья Христова закона поблекли. Эта вражда вмѣсто того, чтобы ослабѣвать по мѣрѣ распространенія добра, съ каждымъ днемъ все болѣе и болѣе растетъ съ новою силой. Поэтому она—плодъ плевела, а не добраго сѣмени. Мудрый узнаетъ корень по плоду; плоды же этой вражды, имѣющей источникомъ волю діавола, суть распри, клевета, ненависть, самооправданіе, презрѣніе къ ближнему и все тому подобное. Теперь каждый изъ насъ сталъ фарисеемъ: армянинъ неумолчно восклицаетъ: „благодарю Тебя, Боже, что ты не создалъ меня грекомъ!“ Грекъ тоже повторяетъ: „благодарю Тебя, что ты не создалъ меня армяниномъ!“ Что за молодущіе! Какая безумная дерзость! стало быть, этимъ хотите сказать, что благой Создатель не одно только вещество, но и человекъ, созданнаго по Его образу, сотворилъ злымъ? Безумецъ, недобрая воля—удѣлъ только нѣкоторыхъ изъ людей; цѣлый

же народъ не можетъ быть золь по природѣ, будетъ ли онъ Грекъ, Армянинъ или другой какой нибудь народъ; ибо даже между Парсами было много избранныхъ, ставшихъ угодными Богу. Но ты до того ослѣпленъ ненавистью, что порицаешь не только мнѣніе народа, но и цѣлый народъ и, съ благодареніемъ Господу, отвертываешься отъ него! Впрочемъ, нѣтъ возможности исчислить все зло, протекающее отъ этой страсти. Рѣчь моя своей пространностью уже выступаетъ изъ своихъ предѣловъ, а между тѣмъ она далеко еще не обнимаетъ собою (всѣхъ проявленій) этой страсти; ибо она еще не коснулась многихъ золь, ею порожденныхъ.

Вотъ что еще говорятъ нѣкоторые, упоенные ненавистью: наши отцы отвергли раскольниковъ и не хотѣли имѣть ничего общаго съ еретиками; апостоль сказалъ: „если же кто не послушаетъ слова нашего въ семъ посланіи, того имѣйте на замѣчаніи и не сообщайтесь съ нимъ, чтобы устыдить его“ (*втор. Посл. къ Тессал. 3, 14*) и тому подобное. На это я имъ отвѣчу: все это и я знаю; ты же молчи, не искажай истины съ желаніемъ найти въ ней защиту своей стражи. Разсмотримте эти слова правильнымъ образомъ и пусть стыдъ покроетъ насъ! Въ самомъ дѣлѣ—въ какомъ смыслѣ апостоль и святые написали это?—въ томъ смыслѣ, чтобъ удаленіемъ всѣхъ вѣрующихъ отъ еретика заставить послѣдняго посрамиться и тѣмъ примкнуть къ ихъ единству. Но въ наше время нѣтъ болѣе стыда, а господствуетъ одно только презрѣніе другъ къ другу. Не то, чтобы нѣкоторые изъ насъ, мы всѣ стали еретиками. *Еретикъ* значитъ *раскольникъ*; развѣ мы не видимъ всѣхъ христіанскіе народы распавшимися и от-

дѣлившимися другъ отъ друга и имѣющими особую церковь, особія собранія, особую кафедру? Въ наше время какая польза отъ удаленія одного отъ другаго, или отъ необщенія съ непослушными? Ибо если ты удаляешься отъ него, въ свою очередь онъ безъ стыда удаляется отъ тебя, имѣя свою церковь, которая его принимаетъ; при видѣ твоего къ себѣ пренебреженія онъ обращается къ своей церкви и къ своему народу: онъ не стыдится, но скорѣе гордится тѣмъ, что отдѣлился отъ тебя.

Теперь разбери самага себя: вѣдь ты избѣгаешь общенія со мною не изъ того, чтобы посредствомъ любви и участія навести меня на путь истины; нѣтъ ты кичишься, а меня считаешь за ничто: это не есть исцѣленіе, но злѣйшая вражда. А хуже всего еще то, что въ защиту ложнаго своего взгляда ты приводишь правильное предписаніе апостола. Удаленіемъ отъ своего народа и церкви своей, статья можетъ, тебѣ удастся кого-нибудь направить на путь истины и приобщить къ себѣ посредствомъ пристыженія; но есть ли возможность приобщить къ себѣ народъ, убѣжденный въ своемъ передъ тобой превосходствѣ и православіи иначе, какъ путемъ любви и старанія и слѣдуя закону Спасителя кроткаго и милосердаго? Тотъ, кто былъ творцемъ, не захотѣлъ исправленія своихъ созданій силою и угрозой, ибо это было невозможно, а ты хочешь быть умнѣ Христа! Ты хочешь упреками склонить челоуѣка на любовь; а развѣ можно свободнаго челоуѣка подчинить себѣ упреками?—никогда; ты тѣмъ еще болѣе раздражишь его: его покорить могутъ только любовь и кротость.

Ты (грекъ) говоришь: я удаляюсь отъ армянина, чтобъ

онъ меня не осквернилъ. По той же самой причинѣ и я, армянинъ, удаляюсь отъ грека. Какая наглость, какая угодливость ухищреніямъ діавола! Христіаниинъ оскверняетъ христіанина! Отъ язычниковъ мы не удаляемся и не считаемъ себя оскверненными; между тѣмъ какъ мы, члены одного и того же тѣла, вслѣдствіе пустыхъ мнѣній удаляемся другъ отъ друга, какъ оскверненные! Давайте рассмотримъ—въ чемъ состоитъ эта скверна?—Конечно, не въ нравахъ и не въ поступкахъ; но въ томъ, что мы исповѣдуемъ Христа Богомъ и человѣкомъ. Мы—обѣ стороны, оставаясь въ одной вѣрѣ, изъ-за какихъ-нибудь словъ и реченій считаемъ другъ друга скверными! Горе намъ, когда на неліцепріятномъ судѣ предстанемъ съ нашей ненавистью мы, пренебрегшіе закономъ любви! Не станемъ говорить о томъ, что мы наобумъ порицаемъ дѣйствія одинъ другаго: „каждый да испытываетъ свое дѣло, и тогда будетъ имѣть похвалу только въ себѣ, а не въ другомъ; ибо каждый понесетъ свое бремя“ (*къ Галат. 6, 4—5*). (Спрашивается)—зачѣмъ же ты такъ заботишься о бремени, котораго не подынешь? зачѣмъ же ты судишь, когда твое сужденіе имѣетъ источникомъ не состраданіе, а ненависть? Имѣй же какой-нибудь страхъ: если онъ получитъ наказаніе за свои грѣхи, то смотри, чтобъ и ты не былъ наказанъ за свое сужденіе—„какимъ судомъ судите, такимъ будете судимы“ (*Матѳ. 7, 2*).

Дѣлая различіе между пищею, порицаешь великую Божію церковь ты, ученикъ Павла, который говоритъ: „я знаю и увѣренъ въ Господѣ Христѣ, что нѣтъ ничего въ себѣ самомъ нечистаго“ (*къ Римл. 14, 14*). И Господь говоритъ: „ничего извнѣ входящее въ чезовѣка не можетъ

осквернить его“ (*Маркз* 7, 18). Поэтому ясно, что не оскверняютъ человека морскіе гады, которые входятъ въ человека и выходятъ изъ него; но меня оскверняютъ злыя помыслы, идущіе отъ моего сердца и заставляющіе меня порицать вѣру его во Христа, какъ не совершенную. Говорите и дѣйствуйте такъ, чтобы вы могли судить по законамъ свободы, а не какъ рабы зависти. Святой Духъ мудрости бѣжитъ прочь отъ устъ исполненныхъ поношенія и противурѣчія, и пребываетъ только съ миротворцами. Ибо святой *Іаковъ* пишетъ: „если въ своемъ сердцѣ вы имѣете горькую зависть и сварливость, то не хвалитесь и не лгите на истину. Это не есть мудрость нисходящая съвыше, но земная, душевная, бѣсовская. Ибо гдѣ зависть и сварливость, тамъ неурстройство и все худое,“ (*Іаковз* 3, 14—16). Видите ли, какъ апостоль уничтожаетъ вражду враждующихъ, имѣвшую и имѣющую свое начало въ душевномъ человекѣ?

Итакъ, братья, удаляясь отъ всего этого, вмѣстѣ съ святымъ соборомъ архипастырей, созваннымъ здѣсь по внушенію съвыше, откроемъ наши уста и на помощь предстоящему божественному дѣлу низведемъ Духа небесной мудрости, святаго, свободнаго, умиротворящаго, кроткаго, богатаго милостью и всѣми благими плодами; Духа миромъ плодотворящаго тѣхъ, кои ищатъ мира. Братья, посѣявъ эти благія сѣмена въ сердцахъ нашихъ, мы скоро пожнемъ плоды ихъ въ вѣчной жизни наравнѣ со всѣми святыми.

Теперь я замѣчаю, что вы, посредствомъ помазанія Духа, дѣлаете выборъ не только между небеснымъ и земнымъ духомъ, но и начинаете давать плоды мудрости

небесной. Я вижу ваши лица сіяющими какъ луга, освобожденные отъ земныхъ оковъ. О диво! многообразныя цвѣты любви, въ васъ распустившись, начали уже распространять свое благоуханіе! Я вижу ваши лица не такими, какъ вчера и третьяго дни; нѣтъ, они безъ словъ приносятъ уже добрую вѣсть о кротости. Глаза ваши не являютъ болѣе кипѣнія крови и сердца, но обильно льютъ сладкія слезы. Отцы святые! слезы ваши умѣстны; ибо дѣйствительна слезъ достойны дни, проведенные нами въ раздорахъ. Богъ сотворилъ этотъ день—день радости и ликованія. „Да возвеселится Израиль о сотворшемъ его и сынове Сіони возрадуются о царѣ своемъ“ (*Псаломъ 149, 2*). Уже сіяетъ надъ нашею страной блестящій лучъ любви и разгоняетъ зиму зависти. Настало время для васъ—мудрыхъ земледѣльцевъ, обрѣзывать виноградникъ церкви Христовой и очищать его отъ лишнихъ листьевъ. Въ сей день истина наша и Божіе милосердіе встрѣчаются другъ съ другомъ, и по всей вселенной разносится молва о мирѣ и правосудіи.

Помолимся Господу, чтобъ отнынѣ впредь Онъ даровалъ намъ еще болѣе кротости и возрастилъ въ землѣ нашей сѣмя это посредствомъ росы Духа Святаго, дабы помощью Его силы мы могли дать плодъ точно также, какъ нынѣ нашею волею, а въ послѣдствіи на самомъ дѣлѣ возобновишь миръ церквмъ Христовой. Ибо когда посредствомъ Его благодати мы, миротворцы, станемъ сынами Бога, Отца нескончаемаго мира,—тогда достойны будемъ прославлять Отца и Сына и Святаго Духа во вѣки вѣковъ. Аминь.

БИБЛЮГРАФІЯ.

ОПИСАНІЕ ДРЕВНОСТЕЙ ГОРОДА ТИФЛИСА. ПЛАТОНА ЮССЕЛІАНИ. ТИФЛИСЪ, 1866 Г. 314 СТР.

Имя г. Платона Юсселіани очень извѣстно въ литературѣ по многимъ трудамъ. Рѣдко проходитъ годъ, чтобы онъ не написалъ чего-нибудь для печати—или рѣчь, или описаніе, или родословіе. Главный предметъ его— Грузія и ея исторія, преимущественно церковная. Нѣкоторыя изъ его произведеній, именно „Исторія Грузинской Церкви, Грузинская Грамматика и Груз. азбука“ до сихъ поръ служатъ у насъ классическими книгами. Настоящее сочиненіе г. Плат. Юсселіани имѣетъ предметомъ своимъ, какъ показываетъ и самое заглавіе, древности г. Тифлиса, не исключая и настоящаго его состоянія.

Послѣ предисловія и общаго замѣчанія о древностяхъ Тифлиса, г. Юсселіани описываетъ почти всѣ церкви его— древнія и новыя, и всѣ болѣе или менѣе замѣчательныя церковныя принадлежности, какъ то: св. иконы, кресты, архіерейскія митры, панагіи, свящ. сосуды, и пр. и передаетъ сохранившіяся на нихъ грузинскія надписи съ переводомъ; также указываетъ церковныя акты, грамоты, диптихи и пр. съ переводомъ содержанія ихъ на русскій языкъ.

Вотъ въ какомъ порядкѣ описаны тифлисскія церкви въ сочиненіи г. Тосселіани: 1) церковь Метехская, 2) храмъ Анчисхатскій, 3) церковь св. ап. Андрея Первозваннаго на Верѣ, 4) ц. св. Давида, 5) ц. во имя Божіей Матери на Верѣ, 6) церковь во имя Собора Божіей Матери, 7) ц. св. муч. Марины, 8) ц. во имя Утѣшительницы всѣхъ скорбящихъ, 9) ц. св. ап. Ѳомы, 10) ц. св. Креста, 11) ц. св. муч. Екатерины, 12) Спасопреображенскій монастырь, 13) ц. св. велик. Георгія, б. придворная, 14) ц. св. велик. Георгія Кашоэтская, 15) ц. Калубанская великом. Георгія, 16) ц. Пресв. Троицы, 17) ц. св. Николая чуд., въ Кукахъ 18) ц. св. Арханг. Михаила, 19) ц. при Тифлисской губернской (нынѣ классической) гимназій, во имя Иверскія Бож. Матери, 20) двѣ церкви при Тифлисской Д. Семинаріи, во имя Св. Духа и св. ап. Андрея первозв., 21) Кладбищенская ц. на Авлабарѣ, во имя св. ап. Петра и Павла, 22) ц. св. Николая чуд. греческая, 23) ц. Вознесенія Госп. на Сололакахъ, 24) ц. во имя Благовѣщенія Пр. Богор. въ домѣ Экзарха Грузіи, 25) ц. св. Александра Невскаго при дворцѣ Намѣстника Кавказскаго, 26) ц. во имя св. муч. царицы Александры, при Институтѣ благород. дѣвиць, 27) ц. св. Нины, просвѣтительницы Грузіи, при Заведеніи св. Нины, 28) ц. при тюремномъ замкѣ, во имя св. велик. Георгія, 29) ц. св. Николая Чуд. кладбищенская, на Верѣ, 30) ц. св. Александра Невскаго, въ Кукахъ.—За симъ большая часть сочиненія посвящена описанію Сіонскаго Каѳедральнаго собора и его священныхъ принадлежностей, съ указаніемъ въ хронологическомъ порядкѣ всѣхъ тифлисскихъ святителей, извѣстныхъ исторіи.

Послѣ сего описаны или просто указаны Армяно-

григоріанскія (только не всѣ) и римско-католическія церкви, бывшіе дворцы и сады груз. царей, католиковъ, митрополитовъ и владѣтельныхъ лицъ, улицы, крѣпости, мосты, загородныя дачи и пр.— Далѣ помѣщены: мнѣніе Шардена и Делапорта о Тифлисѣ, пріѣздъ Намѣстника Кавказскаго, М. С. Воронцова, пріѣздъ Ихъ Императорскихъ Высочествъ Великаго Князя Михаила Николаевича и Великой Княгини Ольги Ѳеодоровны, и таблица хроникона или грузинскаго лѣтосчисленія до 1944 г. отъ Р. Хр. При описаніи нѣкоторыхъ церквей и мѣстностей г. Юсселіани обыкновенно показываетъ гробницы замѣчательныхъ лицъ, какъ то: царей, архіереевъ, князей, строителей и благотворителей храма и пр. и пр.

Свящ. Г. Хелидзе.

(Оконч. въ слѣд. кн.)

С О Д Е Р Ж А Н І Е

- I. Синод. Слово Нерсеа Ламбронскаго (Окончаніе)...
- II. Библиографія: Описаніе древностей города Тифлиса, Пл. Юсселіани..

Дозволено Цензурою. Тифлисъ 25-го октября 1866 г.—Печатано въ типографіи Меликова и К^о.

Приб. къ Гр. Дух. Вѣст. 1866 г. № 4.

СОДЕРЖАНІЕ

ГРУЗ. ОТДѢЛА:

- I. О молитвѣ Господней. О правильномъ ея пониманіи и употребленіи. (продолженіе). Съ русск. Свящ. Григорія Гамбарова.
- II. Катихизическая бесѣда о любви къ Богу и ближнимъ. Мих. Лазарева.
- VI. Нѣсколько словъ о положеніи грузинскаго сельскаго духовенства. Свящ. Филимона Карбелова.
- IV. Сказаніе о построеніи церкви св. великом. Георгія въ с. Арбо. Двор. Ал. Гарсеванова.
- VII. Синаксарій на октябрь мѣсяць. (Стихотв.). Собщ. Свящ. Іоанномъ Гачечиладзе.
- VI. Смерть. (Стихотв.) Георгія Янкова.
- Отъ Редакціи.

დაიწყო ხელის-მოწერა შემდგომი წლის საქართ.
მახარებელსად,

რომელიც მიიღებს ტფილისის სემინარიაში, რედაქტორის სახელსად.
ფასი წლის ეურნაღისა, ესე იგი 12 წიგნისა, შინ მიტანით და სხუა
ქუჭყენებში გაგზავნით ხუთი მანეთი; მიუტანელად და გაუგზავნელად
ერთი მანეთი; ამაკე ფასად შეიძლება დახარება წარსრულის წლების
ეურნაღისა.

ს ტ ა ტ ი ე ბ ი

ოკტომბრის წიგნისა:

- I. საუთელა ლაგვისათჳს. (შემდეგი). რუს. მღ. გრ. ღამბარაკისა.
- II. კატეხიზური საუბარი სიუჩარულისათჳს ღმრთისა და მოყუხთას. მის. ღ ზ ა რ ე კ ი ს ა.
- III. რადენიძე სიტყუა საქართველს სამღუდელოების მდგომარეობასჳდ. მღ. ჭილაძენ კარბელაკისა.
- IV. მოთხრობა ანბანს... წმ. გიორგის ეპიკლეხის აღმუხებისათჳს. ან. აღ. გ ა რ ს ე კ ა ნ ა კ ი ს ა.
- V. ხუნაქსარი სექტემ. თვისა (ლექსები). წარმოგზ. მღ. ი. გ ა რ ე ხ ი ლ ა ძ ი ს ა გ ა ნ.
- VI. სიგუდილი. (ლექსები). გიორგი იანქაკისა. რედაქციისაგან.

რედაქტორი და გამომცემი: მაღისტერი, მღუდელო გიორგი ხელიძე.

Редакторъ и издатель: Священникъ, магистръ Георгій Хелидзе.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 29-го октября 1866 года.

Цензоръ I. Сулхановъ.